

Kreativni pristup lektiri na primjeru djela Pismo iz Zelengrada Nevenke Videk

Svečnjak, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:709042>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Helena Svečnjak

KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI NA PRIMJERU DJELA
PISMO IZ ZELENGRADA NEVENKE VIDEK

Diplomski rad

Zagreb, lipanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Helena Svečnjak

KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI NA PRIMJERU DJELA
PISMO IZ ZELENGRADA NEVENKE VIDEK

Diplomski rad

Mentorica rada:

izv. prof. dr. sc. Marina Gabelica

Zagreb, lipanj 2022.

SAŽETAK

Razvoj učenikove kulture čitanja, književnoga ukusa, ljubavi prema čitanju i čitalačkih sposobnosti te upoznavanje učenika s reprezentativnim djelima različitih književnih vrsta, samo su neki od ciljeva i zadaća lektire. Iako bi lektira trebala biti poticajan i zanimljiv način ostvarenja navedenih ciljeva, nastavi lektire često se pristupa na zastarjeli način koji se svodi na puku interpretaciju lektirnoga djela. Naposljetku, takav rad dovodi do dosade, brzog zamora i odbojnosti učenika prema čitanju. Kako bi se to izbjeglo, sate lektire treba osuvremeniti, a lektirnim se djelima treba pristupiti na kreativan način koji od učenika iziskuje angažiranost i rad kroz poticajne aktivnosti primjerene učenikovim doživljajno-spoznajnim mogućnostima, afinitetima i interesima. Jedan od tih pristupa je kroz aktivnost *escape room* ili *soba za bijeg*. Zadatak ove igre je „pobjeći“ iz sobe, a kako bi pronašli izlaz i pobijedili, igrači moraju u zadanom vremenu riješiti niz izazova i zagonetki koje postepeno postaju kompleksnije i teže. Cilj ovoga rada je istražiti na koji način učitelji mogu osuvremeniti nastavu lektire kroz kreativni pristup lektiri koristeći *escape room* u nastavi te kako se tim pristupom učenike može potaknuti na čitanje. Primjena ove aktivnosti u nastavi lektire prikazana je na primjeru djela *Pismo iz Zelengrada* hrvatske spisateljice Nevenke Videk za koje je istraživanje pokazalo da učenici uglavnom sadržajno ne razumiju, što dovodi do odbojnosti i nevoljosti prema čitanju djela. Suprotno mišljenjima učenika, ovo se djelo pokazalo kao učiteljima jedno od najdražih lektirnih djela. Upravo zbog toga, inovativnijim i kreativnijim pristupom ovom lektirnom djelu, učenicima se ovo djelo može približiti i omogućiti njegovo bolje shvaćanje. Ovaj rad želi aktivnošću *soba za bijeg*, koja iziskuje visoku angažiranost, aktivnost i korištenje svih kognitivnih razina učenikovog znanja, učiniti djelo pristupačnijim suvremenim generacijama djece.

Ključne riječi: čitanje, lektira, kreativni pristup lektiri, *soba za bijeg*

SUMMARY

The development of students' reading culture, literary taste, love of reading, reading skills, and acquainting students with representative works of various literary genres are just some of the goals and tasks of required reading. Although the required reading should be a stimulating and interesting way to achieve these goals, required reading lessons are often approached in a traditional way that comes down to a mere interpretation of a literary work, which ultimately leads to boredom, fatigue, and aversion to reading. To avoid this, required reading lessons should be modernized, and literary works should be approached in a creative way that requires students to be engaged and work through stimulating activities appropriate to the student's cognitive abilities, affinities, and interests. One of these approaches is an *escape room* activity. The task of this game is to "escape" from the room. To find a way out and win, players must solve a series of challenges and puzzles on time, which gradually become more complex and difficult. The aim of this paper is to investigate how teachers can modernize the teaching of required reading through a creative approach to reading using the escape room in teaching and how this approach can encourage students to continue reading. The application of this activity in required reading lessons is shown on the example of the literary work *Letter from Zelengrad* by Croatian writer Nevenka Videk, for which research has shown that students generally do not understand the content, which leads to aversion and reluctance to read the work. Contrary to the students' opinions, this work proved to be one of the favourite reading works of teachers. That is why, with a more innovative and creative approach to this work, students can get engaged with this work and understand it well in accordance with their abilities. This paper, using an escape room, seeks to make the literary work more accessible to modern generations which requires high engagement, activity, and the use of all cognitive levels of student knowledge, their abilities, desires, and interests.

Key words: reading, required reading, creative approach to required reading, escape room in classrooms

SADRŽAJ

SAŽETAK	3
SUMMARY	4
1. UVOD.....	1
2. ČITANJE	3
2. 1. Čitanje kao jezična vještina	3
2. 2. Čitateljske navike djece	4
2. 3. Poticanje motivacije za čitanjem.....	5
3. LEKTIRA.....	7
3. 1. Vrste sata lektire.....	7
3. 2. Priprema učitelja i učenika za sat lektire	8
3. 2. 1. Kriteriji izbora lektirnih djela	9
3. 2. 2. Popis lektire	12
3. 2. 3. Praćenje i ocjenjivanje lektire	16
4. KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI.....	18
4. 1. Načela kreativnog pristupa lektiri	19
4. 2. Organizacija sata lektire	24
4. 3. Kreativne ideje u obradi lektire.....	27
4. 4. Aktivnost: <i>Escape room – soba za bijeg</i>	30
5. PISMO IZ ZELENGRADA.....	34
5. 1. Escape room na primjeru djela <i>Pismo iz Zelengrada</i>	36
5. 1. 1. Prikaz lektirnoga sata.....	36
6. ZAKLJUČAK	43
LITERATURA.....	44
PRILOZI I DODATCI.....	46
IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOGA RADA.....	79

1. UVOD

Dolaskom u školu, teško će se pronaći dijete u čijoj mašti i predodžbama ne stanuju vile, vilenjaci, princeze ili superjunaci koje su upoznali u književnim djelima, u vrtiću, kod kuće ili u nekom drugom okruženju. Većinu njih djeca su upoznala slušajući svoje roditelje, bake ili djedove koji su im čitali priče. Početak dječjeg formalnoga obrazovanja obilježen je učenjem čitanja. Ipak, i učenje čitanja vještina je koja se ne može savladati samo u školi, već se treba uvježbavati i izvan škole. Jedan od načina za to je čitanje preporučenih književnoumjetničkih djela, odnosno, lektire.

Cilj čitanja lektirnih djela razvoj je ljubavi prema čitanju i knjizi, razvoj čitalačke pismenosti, čitalačke kulture i učenikovog književnog ukusa, poboljšanje stvaralačkoga izražavanja te bolje shvaćanje samoga sebe.

Ponekad preporučena i zadana lektirna djela jezično, sadržajno ili interesno nisu u skladu s afinitetima i mogućnostima učenika. Iz tog razloga, početno čitanje učenicima je dodatno otežano, a sve to može dovesti do odbojnosti prema knjizi i čitanju. Nadalje, lektirni sati u školi često se svode na puku interpretaciju lektirnoga djela kroz tradicionalne metode poučavanja usmjerene na djelo i učitelja, a ne učenika. Upravo zbog toga, učenici često lektiru doživljavaju kao još jednu obavezu koju moraju dobro odraditi kako bi dobili dobru ocjenu. Prema tome, lektira često nije usmjerena na proces, nego na rezultat.

Kako bi se izbjegao cjelokupni negativni stav i nedostatak motivacije prema čitanju lektire, a kasnije i prema čitanju uopće, prilikom početnog čitanja, učenicima valja dati kvalitetnu potporu u čitanju i poticanju ljubavi prema tom procesu. Nadalje, nastavu lektire potrebno je osuvremeniti kroz kreativni pristup lektiri i nove metode rada. Ona može i treba biti poučna, ali učitelji svojim učenicima učenje mogu omogućiti na zabavan, zanimljiv i opušten način. Nastava se treba usmjeriti na učenika i njegovo istraživanje lektirnoga djela. Angažiranost učenika u istraživanju djela pridonijet će sveukupnoj motivaciji za čitanje i književnost.

Ovaj diplomski rad donosi teorijski, empirijski i praktični uvid u nastavu lektire kroz kreativni pristup lektiri. U teorijskom djelu rada razmatra se pojam čitanja i lektire. Na taj se dio rada nadovezuje praktični uvid u nastavu lektire s brojnim aktivnostima i savjetima za kreativan i uspješan sat čitanja, pripovijedanja i obrade lektirnoga djela pri čemu se naglasak stavlja na *sobu za bijeg*, još nedovoljno istraženu aktivnost u nastavi lektire, koja zbog svojih značajki može pomoći u istraživanju lektirnoga djela na kreativan, holistički i istraživački

način. Posljednji, empirijski dio rada donosi prikaz jednog lektirnoga sata izvedenog kroz aktivnost *sobe za bijeg* te uvid u uspješnost sata kroz metodičku i učeničku prizmu.

2. ČITANJE

Čitanje je višestruko složena djelatnost i proces koji obuhvaća gledanje teksta, povezivanje riječi, uspostavljanje logičke veze, primanje poruke i razumijevanje smisla (Lazzarich, 2017). Čitanje obuhvaća jezičnu, misaonu, spoznajnu, tjelesnu, komunikaciju i stvaralačku djelatnost. Sve navedene značajke čitanja čine ovu jezičnu djelatnost iznimno kompleksnom što je razlog tome da se čitanje usvaja u prvome razredu, a razvija tijekom života. Iako su djeca upoznata s čitanjem kao aktivnošću u predškolskoj dobi, učenje čitanja na formalnoj razini, odnosno usvajanje čitanja kao jezične djelatnosti, započinje u prvom razredu osnovne škole te se još naziva i početno čitanje.

2. 1. Čitanje kao jezična vještina

Jezične djelatnosti dijele se na slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Čitanje kao jezična vještina svojevrsni je proces učenja sa specifičnim čimbenicima koji bi trebali biti integrirani u nastavu u svrhu napredovanja i uspješnosti učenja. Bratanić (1997) čimbenike dijeli na čimbenike uspješnoga učenja vezane uz osobnost učitelja i one vezane uz osobnost učenika. Neki od čimbenika vezani uz sposobnost učitelja su pravila pristup učenicima, motivacija, orijentacija na aktivnost učenika, prilagođenost rada interesima i afinitetima učenika, zanimljivost i angažman. Uz adekvatne čimbenike i način poučavanja učitelja, proces učenja postaje uspješan ako učenici posjeduju predanost, zainteresiranost, dobru koncentraciju, angažiranost, radne navike te upornost i ustrajnost u radu.

Čitanje potiče na mentalni rad i promjene, nagovaraju na razmišljanje i promišljanje. Razlog kompleksnosti ovoga procesa leži u biologiji čovjeka. Čudina-Obradović (2014) napominje da je za adekvatan razvoj čitalačke vještine potrebno imati ostvarene biološke, spoznajne i bihevioralne preduvjete. Biološki preduvjeti stječu se prije ili nakon poroda ili naslijeđem. Oni uključuju neoštećenost određenih gena, struktura i funkcija dijelova mozga. Spoznajni preduvjeti odnose se na funkciju moždanih struktura kao što su percepcija govora, produkcija govora, fonemska svjesnost, kratkoročno pamćenje, brzina imenovanja i pamćenje parova riječi. Posljednji preduvjet, razina ponašanja, obuhvaća točnost čitanja i pisanja te brzinu i tečnost čitanja. Također, „za pravilan razvoj govornog i čitalačkog funkcioniranja potreban je međusoban utjecaj i nasljeđa i okoline, dakle interakcija nasljeđa i okoline“ (Čudina-Obradović, 2014, str. 28).

Čitanje je jezična vještina koja se razvija godinama i za koju je potrebno vrijeme. Često se djeci zada određeni broj stranica koje trebaju pročitati što naposljetku usmjerava njihov rad i proces čitanja na rezultat, iščekujući kraj čitanja, umjesto na proces čitanja u kojem bi trebali uživati. „Cilj je dobrog podučavanja postići što veći i dugotrajniji samostalni kognitivni angažman djeteta jer će se samo tako dogoditi stvarno trajne i vrijedne promjene u znanju“ (Čudina-Obradović, 2019, str. 65). Upravo zbog toga, skrbnici, odgojitelji i učitelji trebaju djetetu dati podršku i poticaj u tom procesu da postane samostalni, odnosno autonomni čitač. Intenzivnim razvojem čitalačkih sposobnosti, učenici će razviti sposobnost analitičkoga razmišljanja, aktivnoga sudjelovanja u društvu te čitalačke navike.

2. 2. Čitalačke navike djece

Pojavom novih medija, posebice digitalnih, smatra se da je knjiga potisnuta u drugi plan što je naposljetku dovelo do nižih čitalačkih navika djece. Kako bi učitelji to okrenuli u svoju korist, učenicima se može pomoću brojnih digitalnih medija, platforma i aplikacija omogućiti čitanje kako književnih, tako i neknjiževnih vrsta.

Gabelica i Težak (2019) navode da digitalni mediji pružaju brojne mogućnosti za razvoj čitalačkih navika. Jedan od tih razloga može biti inovacija načina čitanja i prezentacije književnog teksta. Reich i suradnici (2019) proveli su istraživanje koje je pokazalo da su djeca, koja su redovito slušala priče uživo, slušajući djelo putem nekog digitalnog medija pokazala veću emocionalnu angažiranost, recepciju djela i uočavanje detalja. Isto to je utvrđeno i za djecu koja su više slušala priče putem digitalnih medija u odnosu na slušanje djela uživo. S obzirom na posebnu ulogu učitelja u početnoj nastavi lektire, kada učenici još ne znaju čitati, a učitelji čitaju lektirna djela, ovo se istraživanje može povezati s nastavom primarnoga obrazovanja i aktivnog slušanja učiteljevog čitanja lektirnog djela. Izmjenom i variranjem metoda slušanja djela, učenici mogu biti potaknuti na samostalno čitanje djela, kako obveznih, tako i izbornih. Bitno je naglasiti da se nikako ne smije dopustiti da multimedija nadjačava sadržaj jer je zadaća digitalnih medija sadržaj učiniti zanimljivijim, a implementacija digitalne tehnologije u nastavu ne bi smjela biti sama sebi svrhom (Lazzarich i Čančar, 2020).

U istraživanju koje je 2001. i 2004. godine proveo Marinko Lazzarich, mnogi su učenici predložili samostalni izbor lektirnih djela. Učenički prijedlog samostalnog odabira lektire ponovio se i u istraživanju koji su provele 2014. godine provele Gabelica i suradnice. Mnogi su učenici u dobivenoj anketi predložili samostalni izbor lektirnih djela i uporabu digitalnih medija

kao pomoć u kreativnijoj obradi nekog književnoga djela. Prema tome, digitalni mediji ne moraju biti krivac za smanjene čitalačke navike djece, već upravo suprotno. Lazzarich i Čančar (2020) smatraju da njihova primjena u nastavi pruža velike mogućnosti organizacije raznih projekata, kao i unutarpredmetne i međupredmetne korelacije. Oni mogu biti poticaj za zanimljive, drugačije te naposljetku uspješnije sate nastave književnosti, jezika, kulture i medija i lektire.

Nadalje, pojava digitalnih medija često se smatra krivcem i za sve češću krizu čitanja. Učenici se okreću drugim oblicima zabave te ignoriraju i zaboravljaju važnost čitanja i knjige. Lazzarich (2017) objašnjava da se ta kultura postupno izgrađuje. Razlog tomu je složenost i zahtjevnost tog postupka u kojem čitatelj tek razvija ljubav prema književnosti i ugodu prema čitanju. Zahtjevnost toga procesa može biti jedan od razloga zašto se učenici okreću odmah dostupnom, jednostavnom i lakšem obliku razgovora, a to su digitalni mediji. Usprkos krizi, odgojno-obrazovne ustanove potiču učenike na samostalno čitanje i rad s knjigom. Lučić-Mumlek (2002) navodi da su to preduvjeti aktivnoga odnosa prema knjizi. Poticanjem na čitanje, vođenjem dnevnika čitanja, razmišljanjem, zaključivanjem i drugim primjerenim metodičkim pristupima lektirnim djelima, uspješno se mogu razviti čitateljske sposobnosti učenika. Te sposobnosti mogu biti i poticaj za razvoj čitateljskih navika djece i kulture čitanja.

Kultura čitanja bitan je pokazatelj duhovne i intelektualne izgradnje sposobnosti, a oblikovana je nizom individualnih i socijalnih faktora koji su određeni kulturnom sredinom. Učitelj i skrbnici, njegujući kulturu čitanja, moraju biti poticaj, motivacija i podrška učeniku da on sam u životu nastavi čitati, nauči voljeti čitati i razvijati svoje čitalačke sposobnosti. Te sposobnosti učenik će razviti isključivo čitanjem.

2. 3. Poticanje motivacije za čitanjem

Čitanje nije samo jezična djelatnost koju učenici trebaju usvojiti. Čitanje je i umijeće koje učenici razvijaju od početka školovanja. Lazzarich (2012) naglašava važnost učiteljevog interpretativnog i uzornog čitanja naglas u poticanju motivacije i razvoja kulture čitanja. Učitelji poučavaju početnom i pravilnom čitanju te pridonose učeničkom razvoju spoznaje o važnosti čitanja, osobnom razvoju i vježbanju recepcije teksta. Shodno tome, stvaranje čitateljskih navika i interesa te osposobljavanje za samostalno čitanje ovisi o postupcima učitelja kojima će voditi učenike, ali i osobnom primjeru, odnosno, posjeduje li učitelj ljubav i interes prema čitanju (Centner, 2007). Cmok (2019) objašnjava da je učitelj ključna poveznica

koja može odigrati veliku ulogu u procesu odgoja i obrazovanja. Učitelj od prvoga dana svojim učenicima postaje uzor te vodilja kroz obrasce ponašanja, stvaranje odnosa prema radu i osobnog razvoja. Upravo zato, učitelj može igrati ključnu ulogu na satu lektire te poticanju učenika za čitanje.

Poticanje motivacije za čitanjem ostvaruje se kroz razvoj intrinzične motivacije, radoznalosti i interesa prema knjizi. Jerkin (2012) naglašava važnost nastave usmjerene na učenika koja uvažava njegovu osobnost kao temelje poticaja za čitanjem. Učenici će, iznoseći doživljaj nekog djela, osvijestiti vlastiti čin čitanja i važnost čitanja uopće.

Uz dvosmjernu interpersonalnu komunikaciju između učitelja i učenika o pročitaneome književnome tekstu i iznošenje doživljaja, učenike će potaknuti i kvalitetno organizirana učionica. Stvaranjem poticajnih materijala u učionici, od učeničkih panoa pa do čitalačkog kutića s poticajnim materijalom za učenje čitanja i brojnim književnim djelima primjerenima učeničkoj dobi i interesima, učenici će biti potaknuti svoje slobodno vrijeme u učionici posvetiti knjizi. U sklopu takve razredne knjižnice, ovdje mogu biti brojna djela različitih vrsta pomoću kojih će učenici već od početka školovanja biti u kontaktu s određenom književnom ili neknjiževnom vrstom što će im kasnije olakšati spoznavanje istih. Barone (2011) predlaže da učitelj uzme u obzir interese učenika i pobrine se da učenici imaju izbor. Potrebno je uključiti knjige koje su poznate po tome što podržavaju čitatelje s poteškoćama ili manje angažirane, uključujući književni serijal, stripove i časopise.

Imerzijom i užitkom u knjizi u učionici, učenik će daljnji kontakt s književnim djelima tada potražiti i van učionice. Nastavivši čitati, on će se izgubiti u tekstu, upit će se u njega do te mjere da „isključiti“ sve ostalo. Takav se čitatelj naziva angažirani čitatelj (Barone, 2011). On je aktivan onda kada čita te traga za smislom; zna puno o knjigama, autorima i ilustratorima te pronalazi knjige koje su zanimljive za čitanje, dijeli ono što čita s drugima, potičući ih na čitanje.

Kako bi učenici spoznali važnost čitanja, lektirna djela koja učenici trebaju pročitati, potrebno je integrirati i korelirati s ostalim nastavnim predmetima i područjima. Na taj će način učenici holistički spoznati važnost čitanja kao izvor znanja i informacija te utjecaj čitanja na svakodnevni život. Jedan od načina kako to postići je provođenjem raznih projekata koji će uporište imati u nekom književnom djelu.

Posljednje, učitelj treba konstantno pratiti čitateljski napredak svojih učenika, a to se najbolje ostvaruje kroz zajedničko praćenje učitelja i učenika. To se može postići kroz brojne

kreativne načine. Gabelica i Težak (2019) daju primjere praćenja kao što su karate pojasevi pri čemu su knjige u razrednoj knjižnici označene različitim bojama s obzirom na njihovu zahtjevnost. Učenici samostalno izabiru djelo koje žele čitati te tako stječu osjećaj napredovanja i vlastitog praćenja učenja. Još neke aktivnosti su toranj knjiga, brbljavi pano te straničnici za praćenje napretka.

Zaključno, razvoj motivacije i poticaja za čitanje nije nimalo lak posao, ali pravilnim odabirom djela za čitanje, stvaranjem poticajnog okruženja za čitanje i usmjeravanjem nastave na učenike kroz osmišljene aktivnosti, učenici će razvijati vještinu čitanja te spoznati važnost čitanja što će ih naposljetku i motivirati na čitanje.

3. LEKTIRA

Domaća lektira, školska lektira ili samo lektira naziv je za popis književnih djela za samostalno čitanje kod kuće. Ta su djela reprezentativna djela različitih vrsta iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda, antologijske vrijednosti koja su primjerena doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika (Rosandić, 1986). Uloga lektire je višestruka. Ona potiče razvoj učenikove kulture čitanja, književnoga ukusa, ljubavi prema čitanju, čitalačkih sposobnosti te upoznavanje učenika s određenim djelima. Također, njezina je uloga razviti stabilnu i odgovornu osobu koja „neće pognuti glavu kad zagusti, već se suočiti s problemom“ (Cmuk, 2019, str. 140). Prema tome, lektirna djela imaju veliku vrijednost u osobnom razvoju jer uče osobu da se izraze, iznose mišljenja, zauzimaju stavove i iskazuju osjećaje.

3. 1. Vrste sata lektire

Rosandić (2005) sat lektire još naziva i sat izvanrazrednoga čitanja jer je utemeljen na izvannastavnom, odnosno izvanrazrednom čitanju. Svaki sat ima neku svrhu ili namjenu, koja se može razlikovati ovisno o književnom djelu, dijelu školske godine, načinu organiziranja nastave i sl. Prema tome, postoje četiri tipa sata lektire, a to su uvodni ili motivacijski sat, sat raspravljanja, produbljivanja ili problemski sat, sat susreta s piscem i sat preporučivanja lektirnih djela.

Uvodni ili motivacijski sat je lektirni sat kojem je cilj potaknuti zanimanje učenika za čitanje nekog lektirnoga djela, ali i priprema učenika za primanje djela, čitanje djela i stvaranje

dnevnika čitanja. Ovaj tip lektirnoga sata započinje stvaranjem emocionalnoga ozračja sukladno lektirnom djelu, a nastavlja se čitanjem ulomka iz djela te komentiranjem istoga.

Lektirni sat raspravljanja, produbljivanja ili problemski sat organiziran je pripremljenim pitanjima i komentarima temeljenima na samostalnom čitanju učenika izvan nastave. Ovaj sat temelji se na raspravi koja započinje provjeravanjem učeničke recepcije djela i traženjem problematike koja će se, i na koji način, raspravljati.

Sat susreta s piscem može biti organiziran posredno i neposredno. Posredni kontakt susreta s piscem odnosi se na gostovanje pisca. Najava gostovanja pisca ujedno je i prva etapa tog tipa lektirnoga sata. Nakon toga, slijedi piščevo predstavljanje, odabir organizacije rada za razgovor s piscem, razgovor s njime, izvođenje zaključaka te zahvala piscu za susret. Ukoliko se radi o posrednom kontaktu, odvija se putem određenih medija. Ovakav tip sata započinje najavom korištenih medija, a zatim se provodi motivacija i daju upute za praćenje medija. Sat se nastavlja usmjerenim promatranjem i praćenjem medija nakon čega slijedi usmeni ili pismeni prikaz primljenog. Zaključno, usustavljaju se iznošena zapažanja i prikazi.

Sat preporučivanja lektirnih djela organizira se na početku školske godine, u timskom metodičkom sustavu, u školskoj ili mjesnoj knjižnici. Kako bi se ovaj sat uspješno organizirao i proveo, učitelju pomažu knjižničari, roditelji ili pisci. Nakon što razred dođe u dogovorenu knjižnicu, sat započinje pozdravljanjem knjižničara i najavom teme. Tada, sve osobe koje pomažu učitelju na ovom tipu sata se predstavljaju te preporučuju neku knjigu njenim predstavljanjem. Na kraju sata, izvode se zaključci.

3. 2. Priprema učitelja i učenika za sat lektire

Lektirni sat iziskuje ne samo pripremu učenika, već i učitelja. Pripreme za lektirne sate započinju na kraju prošle ili na početku tekuće školske godine. Lučić-Mumlek (2002) predlaže upoznavanje učenika s obveznim lektirnim djelima već na početku školske godine, a da neobavezne lektirne knjige predlože i odaberu učenici ili knjižničari. Na taj način, učenicima se daje autonomnost koja može služiti kao motivacija za čitanje lektirnih djela i čitanje općenito. Učiteljeva priprema treba se temeljiti na fleksibilnosti, kreativnosti, inovativnosti i otvorenosti. Učitelj i učenici, prije samog nastavnog sata, čitaju lektirno djelo. Učitelj određuje primjerenost, zanimljivost i poučnost djela na kojima će kreirati, planirati i organizirati aktivnosti za sat. Također, učitelj svojim učenicima pravovremeno daje upute na što trebaju

obratiti pozornost za vrijeme čitanja te o njihovim zadacima tijekom čitanja djela. To su najčešće upute što bi trebala sadržavati njihova lektirna bilježnica. Rosandić (1986) navodi da mnogi učenici svojim lektirnim bilježnicama daju posebnost koju stvore estetskim oblikovanjem bilježnice, tj. lijepim rukopisom, ilustracijama, detaljima. Usprkos tomu, estetski vrlo privlačne lektirne bilježnice često su pune površnosti, klišeiziranosti, neoriginalnosti te suhoparne forme koja se nije mijenjala desetljećima (Lazzarich i Čančar, 2020). Lektirna bilježnica i danas sadržava najosnovnije informacije kao što su naslov djela, ime autora, tema i ideja djela, glavni i sporedni likovi te ilustracija najdražeg lika ili događaja iz djela. Lazzarich i Čančar (2020) trivijalnost i stereotipiziranost lektirnih bilježnica povezuju s neradim čitanjem lektire. Zbog toga, sadržaj dnevnika treba diferencirati, prilagoditi književnoj vrsti kojoj odabrano djelo pripada te željenom ostvaraju određenih odgojno-obrazovnih ishoda.

Sljedeće, odabiru se nastavne metode koje će se koristiti u nastavi, a one se odabiru sukladno sposobnostima učenika, tipu lektirnoga sata i osobitostima nastavnoga sadržaja. Metode i aktivnosti trebaju biti iznimno dobro pripremljene za etapu motivacije. Vranjković (2011) naglašava važnost motivacije jer ona utječe na stvaranje pozitivnog emocionalnog odnosa prema lektirnom djelu, kao i prema čitanju u nastavne i izvannastavne svrhe. Uz to, odabiru se i nastavni materijali koji bi trebali biti što bogatiji. Zbog različitih tipova učenja, učitelj treba uključiti vizualne, auditivne, audiovizualne, kinestetičke i multimedijalne sadržaje. Posljednje, učitelj treba odrediti način vrednovanja lektire, odnosno, kako će vrednovati kao učenje, za učenje te vrednovati naučeno.

Cjelokupna priprema učitelja i učenika preduvjeti su za uspješan sat lektire kroz koji bi učenici spoznali nove sadržaje, razvili sliku o sebi i cjelovit pogled na svijet te dostigli određenu razinu književnoga obrazovanja (Rosandić, 1986).

3. 2. 1. Kriteriji izbora lektirnih djela

Prilikom odabira djela, u obzir treba uzeti određene kriterije propisane Prijedlogom Nacionalnoga kurikulumata nastavnoga predmeta Hrvatski jezik, kao što su tematska, vrstovna i žanrovska raznolikost književnih tekstova, primjerenost dobi učenika i njihovom kulturnom i životnom iskustvu te podjednaka zastupljenost antologijskih i suvremenih tekstova.

Gabelica i Težak (2019) navode kriterije izbora lektirnih djela o kojima bi se trebalo razmisliti kako bi se najbolje izabralo djelo za svoje učenike. Kriteriji su sljedeći: kriterij

književnoumjetničke vrijednosti nekoga djela, kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika, kriterij povezanosti sa školskim programom, kriterij raznolikosti, kriterij učenikoga ukusa i kriterij dostupnosti knjiga.

Kriterij književnoumjetničke vrijednosti nekoga djela

Prilikom biranja lektire, iznimno je važno izabrati književno djelo visoke kvalitete jer je cilj književnosti kao umjetnosti riječi oplemeniti čovjeka. Cilj ovoga kriterija je objasniti važnost estetskog kriterija u odnosu na pedagoški. Učenicima se trebaju predstaviti djela koja će ih oplemeniti i obogatiti, a ne samo djela koja se mogu karakterizirati kao poučna i edukativna. Baš iz toga razloga, Crnković i Težak (2002, str. 8) navode: „Dječja književnost nije pomoćnica pedagogije (...)“.

Kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika

Biranjem lektirnoga djela, učitelj treba uzeti u obzir doživljajno-spoznajne mogućnosti učenika te obratiti pozornost na sadržaju, stilsku i jezičnu prilagođenost djela učenicima i njihovoj dobi i sposobnostima. *Priče iz davnine*, djelo hrvatske spisateljice Ivane Brlić-Mažuranić, može se okarakterizirati kao djelo preteško za učenike zbog arhaičnih riječi, izraza i stila. Učiteljeva je zadaća to djelo približiti učenicima kroz bogatu pripremu aktivnosti i čitanja djela naglas. Sve te aktivnosti i slušanje djela pomoći će učenicima u savladavanju i interpretaciji toga djela. Prema tome, kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika odnosi se na učiteljev angažman u posredovanju djela s učenicima te ponovljeno čitanje nekog djela u različitim razredima s obzirom na slojevitost djela i mogućnost drugačijeg doživljaja djela.

Kriterij povezanosti sa školskim programom

Suvremena nastava naglašava važnost korelacije nastavnih predmeta, ali i sadržaja unutar samih predmeta, a razlog tomu je učeničko sagledavanje svijeta oko sebe kao cjeline. Na taj način, odabrana bi se lektira također svojim sadržajem trebala povezivati s drugim nastavnim područjima i nastavnim predmetima, npr. *Božićna bajka* Nade Iveljić bavi se

božićnim vremenom, ali i Domovinskim ratom, čime se povezuju sadržaji iz Prirode i društva o Božiću i božićnim običajima, ali i o već stečenim znanjima o Domovinskom ratu i obilježnom Danu sjećanja na žrtve Vukovara i Škabrnje. Valja napomenuti da se prilikom odabira lektire ne izabiru samo djela koja se tematski bave samo suvremenim pojavama, već se izabiru i djela s temama koje nisu toliko bliske učeniku. Teme tih djela obradit će se u kontekstu koji je učenicima blizak i jasan.

Gabelica i Težak (2019) predlažu da kako bi se najbolje primijenio ovaj kriterij u nastavi, da se redosljed čitanja napravi planski na početku školske godine.

Kriterij raznolikosti

Prema propisanom Nastavnom kurikulumu za Hrvatski jezik, učenici u pojedinom razredu usvajaju određenu književnu vrstu i njene sastavnice, ali detaljnim iščitavanjem dokumenta, uviđa se da književne vrste nisu podjednako raspoređene po razredima te da se neke nakon nekoga vremena prestaju javljati, npr. slikovnica se obrađuje samo u prvom i drugom razredu, a basna se javlja tek u trećem. To, naravno, ne bi smio biti slučaj s obzirom na kompleksnost slikovnica te postojanje onih koje se mogu obrađivati i s učenicima u nadolazećim razredima. Također, iako je basna zbog svojeg alegorijskog obilježja kompleksna književna vrsta za mlađe razrede, zasigurno postoje basne koje će i mlađi učenici lako shvatiti i prihvatiti. Tim pristupom radu ovaj se kriterij ne ostvaruje, ali s obzirom na otvorenost popisa, zadatak je učitelja, sukladno sposobnostima svojih učenika, omogućiti raznolikost književnih djela u nastavi.

Kriterij učeničkoga ukusa

Kao što je već spomenuto, prilikom odabira lektirnih djela, biraju se reprezentativna djela različitih vrsta iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda primjerena doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika. Uz ta djela, u lektirni popis treba uključiti i djela koja su u skladu s ukusom učenika. Gabelica i Težak (2019) predlažu dva načina zadovoljavanja kriterija učeničkoga ukusa, a to su učiteljev odabir naslova za kojega zna da je u skladu s interesima njegovih učenika ili učenički odabir barem jednoga djela tijekom školske godine. Slobodan učenički izbor, koji možda neće imati neku literarnu vrijednost, osnažit će učenike u samostalnom izboru, potaknuti učeničku intrinzičnu motivaciju za čitanjem i dodatno istraživanje. Kako bi učenik sljedeći puta izabrao kvalitetnije djelo, zadaća je učitelja uputiti

učenika na slabosti toga djela te ga osvijestiti na elemente koje sadrži kvalitetno umjetničko djelo. Jedan od načina može biti stavljanje kvalitetnoga djela i djela slabe literarne vrijednosti u kontrast. Učeničkim traganjem i istraživanjem dostupnih djela, ali i učiteljevim pravilnim odabirom, zadovoljit će se kriterij učeničkoga ukusa.

Kriterij dostupnosti knjiga

Jedna od najvećih prepreka u nastavi lektire vezana je uz materijalnu opremljenost školskih i mjesnih knjižnica. Lučić-Mumlek (2002) ističe da je broj lektirnih naslova dostupnih učenicima jedan od uvjeta rada koji utječu na objektivnost ocjenjivanja koje će uslijediti nakon interpretacije djela. Kada se dogodi takva situacija, to ne smije biti izgovor da se pojedino lektirno djelo ne obradi. Baš suprotno, to može biti poticaj za kreativni pristup čitanju lektirnoga djela naglas i razvoju učeničkoga odnosa prema knjizi.

3. 2. 2. Popis lektire

Popis lektirnih djela propisan Prijedlogom Nacionalnoga kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik, izrađen je sukladno navedenim kriterijima. Propisani popis otvorenoga je karaktera što omogućuje veću fleksibilnost prilikom odabira lektirnih djela te usmjerenost na učenika i profesionalnu autonomiju učitelja kao temelje kvalitetnog odgoja i obrazovanja. Popis lektirnih djela propisan je prema ciklusima, pri čemu prvi i drugi razred razredne nastave čine prvi ciklus, treći, četvrti i peti razred osnovne škole čine drugi ciklus, šesti, sedmi i osmi razred osnovne škole čine treći ciklus, prvi i drugi razred četverogodišnjih te prvi razred trogodišnjih srednjoškolskih programa čine četvrti ciklus i naposljetku treći i četvrti razred četverogodišnjih, odnosno drugi i treći razred trogodišnjih srednjoškolskih programa čine peti ciklus. S obzirom na to da se ovaj rad bavi lekturom u sklopu razredne nastave, u prilogu se nalazi popis lektirnih djela za prvi i drugi ciklus. Podebljani naslovi označavaju obvezna djela za čitanje pri čemu u prvom i drugom razredu osnovne škole učenik godišnje treba pročitati deset cjelovitih književnih tekstova, od toga dva obvezna književna teksta, a u trećem i četvrtom osam cjelovitih književnih tekstova, od toga dva obvezna književna teksta.

Prvi ciklus	Drugi ciklus
Andersen, Hans Christian: <i>Bajke (izbor)</i>	Balog, Zvonimir: Bože, kako sam ja blesav
Anić, Višnja: Božićna tišina	Balog, Zvonimir: Pjesme
Balog, Zvonimir: Male priče o velikim slovima	Barrie, James Matthew: Petar Pan
Baronian, Jean-Baptiste: Figaro, mačak koji je hrkao	Basne (po izboru)
Bauer, Ludvig: Tri medvjeda i gitara	Bilopavlović, Tito: Paunaš/ Filipini iza ugla
Borovac, Ivanka: Životinjska abeceda	Brajko-Livaković, Maja: FinkaFi
Čapek, Karel: Poštarska bajka	Brlić-Mažuranić, Ivana: Čudnovate zgone šegrta Hlapića / Šuma Striborova / Regoč
Čunčić-Bandov, Jadranka: Šale, trice, zvrndalice	Collodi, Carlo: Pinokio
Čopić, Branko: Ježeva kućica	Dahl, Roald: Charlie i tvornica čokolade / Matilda / Fantastični gospodin Lisac
Đokić, Ana: Trči, Giza, trči / Tri sestre / Nemaš pojma Grizlijane	Gardaš, Anto: Duh u močvari / Ljubičasti planet / Izum profesora Leopolda
Femenić, Stanislav: Idi pa vidi	Gavran, Miro: Igrokazi za djecu
Gluščević, Maja: Piki i Argo	Gavran, Miro: Zaljubljen do ušiju / Sretni dani / Kako je tata osvojio mamu / Svašta u mojoj glavi
Grimm, Jakob i Wilchem: <i>Bajke (izbor)</i>	Gluščević, Maja: Bijeg u košari / Tišina, snima se
Grozdanić, Ksenija: Dvanaest veselih mjeseci	Hercigonja, Želimir: Bajkovnica Kipling, Rudyard: Knjiga o džungli
Guljašević, Ivana: Čarapojedac	Hitrec, Hrvoje: Eko Eko / Humandel / Matko na štakama
Hercigonja, Želimir: Pobuna u postolarskoj radionici / Prašnjavko / Vodenjak i stara kruška	Horvat, Tihomir: Frka u Ščitarjevu
Horvat Vukelja, Željka: Hrabrica / Kako je kornjača išla na ljetovanje / Reumatični kišobran i drugi igrokazi / Slikopriče ili Nove slikopriče	Horvatić, Dubravko: Stanari u slonu

Horvat, Nada: Mica Poštarica	Hrvatske narodne bajke
Iveljić, Nada: Božićna bajka	Iveljić, Nada: Šestinski kišobran
Jelić, Marijana: Coprnica Dragica	Kanižaj, Pajo: Tričave pjesme
Janikovszky, Eva: Baš se veselim / Da sam odrastao / Kako da odgovorim / Znaš li i ti	Kästner, Erich: Emil i detektivi / Blizanke / Tonček i Točkica
Junaković, Svjetlan: Dome, slatki dome	Kinney, Jeff: Gregorov dnevnik (izbor iz serije)
Kasparavičius, Kęstutis: Dan jagoda / Mala zima / Mali vrtlar	Kopjar, Marko: Poštanski Marko / Čokoladne godine / Žganci od vanilije
Kovačević, Hrvoje: General Kiro, miš	Kovačević, Hrvoje: Tajna... (izbor iz serije)
Kušec, Ksenija: Janko i stroj za vrijeme	Krilić, Zlatko: Šaljive priče i priče bez šale
Lindgren, Astrid: Mi djeca Graje Male	Kušan, Ivan: Domaća zadaća
Lovrenčić, Sanja: Djevojčica iz cirkusa	Kušan, Ivan: Koko u Parizu / Lažeš, Melita / Uzbuna na Zelenom vrhu / Zagonetni dječak
Lukatela, Vesna: Jedan je dječak imao	Lagerlöf, Selma: Legende o Kristu
Mravunac, Larisa: Dječak u zvjezdanim čizmama	Lindgren, Astrid: Pipi Duga Čarapa
Peroci, Ela: Maca papučarica	Lofting, Hugh: Pripovijest o doktoru Dolittleu
Perrault, Charles: Bajke (izbor)	Lovrak, Mato: Družba Pere Kvržice / Vlak u snijegu
Pervan, Jelena: Brbljava Iva	Lovrenčić, Sanja: Noina mačka i drugi igrokazi
Peterlik Huseinović, Andrea: Jan vjetroviti / Ljubav / Plavo nebo / Ciconia, ciconia	Maar, Paul: Tjedan sav od subota
Pilić, Sanja: Maša i ... (izbor iz serije) / Djed Mraz darove nosi	Macan, Darko: Knjige lažu
Pongrašić, Ema: Princeza i zmaj	Madunić Barišić, Nives: Tajna čokoladnih bombona
Pongrašić, Zoran: Zašto ne volim bajke/ Zabrinuta Jasenka	Marušić, Matko: Snijeg u Splitu
Prosenjak, Božidar: Miš	Matošec, Milivoj: Strah u Ulici lipa
Sigsgaard, Jens: Pale sam na svijetu	Mihaljević, Nada: Anđeo plišanih igračaka
Škrinjarić, Sunčana: Kako sanjaju stvari / Medin dom / Nezadovoljna bubamara / Plesna haljina žutog maslačka	Molnar, Ferenc: Junaci Pavlove ulice

Torjanac, Tomislav: Žabeceda	Mihoković-Kumrić, Nada: Tko vjeruje u rode još
Videk, Nevenka: Pismo iz Zelengrada / Zagonetna abeceda	Parun, Vesna: Miki slavni kapetan / Džingiskan i Miki Trasi
Vitez, Grigor: A zašto ne bi / Kako živi Antuntun	Pavličić, Pavao: Trojica u Trnju
Vuković, Aljoša: Tople riječi	Pichon, Liz: Tom Gates – Odlični izgovori (i druge dobre fore)
Zidar Bogadi, Nada: Sretan cvrčak	Pilić, Sanja: O mama sve najbolje / Nemam vremena / Zar baš moram u školu?
Zubović, Sonja: Kako se gleda abeceda	Polak, Sanja: Dnevnik Pauline P. / Drugi dnevnik Pauline P. / Morski dnevnik Pauline P.
Zvrko, Ratko: Grga Čvarak	Pongrašić, Zoran: Mama je kriva za sve / Ovaj put je kriv tata
	Primorac, Branka: Zvonka, zmaj i tri kavalira / Ljubavni slučaj mačka Joje / Moj djed astronaut
	Prosenjak, Božidar: Sijač sreće / Sunce za vučka
	Puškin, Aleksandar Sergejevič: Bajka o ribaru i ribici
	Rorić, Ivica Vanja: Najljepše pjesme za djecu
	Sempé, Jean-Jacques: Gosciny, René, Nikica
	Spyri, Johanna: Heidi
	Šesto, Silvija: Bum Tomica(izbor iz serije)
	Škuflić-Horvat, Ines, (ur.): Kaos prije premijere
	Todorovski, Zvonko: Plavi trubač
	Twain, Mark: Doživljaji HuckleberyjaFinna
	Vitez, Grigor: Pjesme / Kad bi drveće hodalo
	Winterfeld, Henry: Timpetill
	Zidar-Bogadi, Nada: Plavi san
	Zlatar, Pero: Veseli zemljopis
	Željeznjak, Mila: Sretne priče

3. 2. 3. Praćenje i ocjenjivanje lektire

Praćenje i ocjenjivanje lektire jedna je od sastavnica u nastavi lektire kojom učitelj želi dobiti uvid u napredak u procesu učenja prema planiranom cilju te napraviti korekcije ako je to potrebno. Praćenje i ocjenjivanje bitan su dio procesa učenja jer daju povratnu informaciju i učitelju i učenicima o njihovome radu.

Praćenje je sastavnica nastave ključna za individualizaciju postupaka u nastavi lektire. Praćenjem učeničkoga rada i napretka, dobivaju se u uvid učeničke sklonosti i sposobnosti. Sukladno tome, učitelji zadaju zadatke različitih težina različitim učenicima. Tako će biti učenika koji neće moći pročitati niti jedno lektirno djelo te je zadatak učitelja pripremiti mu ulomak iz romana, priču ili pjesmu koju će moći samostalno pročitati, a da je primjerena njegovim sposobnostima. Isto tako, bit će i učenika koji će voljeti čitati i koji će lako razumjeti djelo, poruku i njegove sastavnice. Tim učenicima učitelj može zadati dodatne zadatke ili ponuditi djela za daljnje čitanje koja bi odgovarala njegovim interesima i sposobnostima. „Provjeravanje znanja je, dakle, postupak kojim učitelj tijekom nastavnog rada u svrhu kontrole kakvoće i količine razine do koje su učenici usvojili određena obrazovna dobra, tj. znanja, sposobnosti i vještine“ (Kadum-Bošnjak i Brajković, 2007, str. 39).

Ocjenjivanje se često smatra kao jednostavna sastavnica u nastavi u kojoj učitelj daje ocjenu sukladno učeničkom znanju i korištenom instrumentu mjerenja. Ocjenjivanje treba biti dobro osmišljeno te povezano s cjelokupnim odgojno-obrazovnim procesom nastave književnosti. Lektira se ocjenjuje sumativno, odnosno brojčanom ocjenom, a dobivena ocjena „potiče učenika na zalaganje i aktivnosti vezane uz lektirno djelo, učvršćuje ga u sagledavanju osobnih mogućnosti i pokazatelj je njegove uspješnosti“ (Lučić-Mumlek, 2002, str. 86). Ocjenjivanje, bilo brojčano ili opisno, upravo je suprotno. Ono je zahtjevno, što su pokazala i brojna istraživanja, posebice kada se radi o sadržajima koji su manje kvantitativno mjerljivi, npr. razgovori, usmena izlaganja o djelu, itd. Također, ocjenu, koja bi trebala biti istoznačna u svim školama i odražavati zanimanje učenika za lektiru i interakciju s djelom te pokazati stvaralačke sposobnosti utemeljene na djelu, nemoguće je ostvariti zbog različitih uvjeta rada te različitih pristupa pojedinom lektirnom djelu (Lučić-Mumlek, 2002).

Gabelica i Težak (2019) navode dva problema koja se mogu javiti prilikom ocjenjivanja, a to su nerazumijevanje raspona ocjena te specifičnosti i sastavnice nastavnih predmeta. Čovjek kao mjerilo može razlikovati samo tri stupnja, a to su loše, dobro i izvrsno. U hrvatskom se obrazovnom sustavu služi rasponom ocjena od jedan do pet, gdje je svaki stupanj pobježe

definiran, odnosno, nedovoljan, dovoljan, dobar, vrlo dobar i odličan. Nerazumijevanje raspona ocjena učiteljima može biti izazov ako kriteriji za svaku ocjenu nisu detaljno razrađeni ili ako ne postoje. Nepostojanje kriterija može dovesti do diskrepancije između škola pa i razrednih odjela iste. Kadum-Bošnjak i Brajković (2007) naglašavaju da jednaka ocjena ne znači i jednako znanje jer su ocjene podložne različitim uvjetima u kojima nastaju, ali i subjektivnim osobinama ocjenjivača. Učitelji teže biti objektivni prilikom ocjenjivanja, nastojeći izbjeći najčešće subjektivne pogreške ocjenjivanja, kao što su nestandardizirani način ocjenjivanja (Gabelica i Težak, 2019), halo-efekt, srednja ocjena za sve, pogreška kontrasta, pogreška blizine, logička pogreška i prilagođavanje konkretnom uzorku (Lučić-Mumlek, 2002). Jedno od rješenja i povećanja objektivnosti prilikom brojčanoga ocjenjivanja su ocjenske rešetke za pojedini predmet koje na temelju odgojno-obrazovnih ishoda, ciljeva i zadaća svaku ocjenu dodatno opisuju. One su uvelike pomoć u bilo kojem nastavnom predmetu s obzirom na to da svaki nastavni predmet ima svoje specifičnosti i posebne sastavnice koje čine proces ocjenjivanja složenijim. Na taj način, ocjenske su rešetke pomoć i u nastavi lektire koja obuhvaća nekoliko sastavnica, a to su književnost, stil i jezik, sadržaj, pravopis, opći dojam i slučajne slovne pogreške ili propusti.

Lučić-Mumlek navodi pet temeljnih uvjeta kojima bi se zadovoljilo uspješno ocjenjivanje lektire, a to su:

1. *Redovitost* koja potiče učenike na rad, trud i napredovanje te daje povratnu informaciju o uspješnosti određenoga zadatka.
2. *Objektivnost* kojom se što preciznije želi prikazati učenikov stupanj stečenih znanja, sposobnosti, zanimanja i vještina.
3. *Javnost* ocjene koja podrazumijeva odgoj odgovornoga odnosa prema radu, vrednovanje kao učenje, vrednovanje za učenje i naposljetku vrednovanje naučenoga.
4. *Individualiziranost* koja podrazumijeva pojedinačan pristup ocjenjivanju učenika sukladno njegovim mogućnostima i sposobnostima.
5. *Isticanje uspješnosti* učenika na području u kojem zadovoljava svojim radom te *naglašavanje* elemenata na kojima bi učenik trebao dodatno poraditi.

Nakon ponnog praćenja učeničkoga rada i zalaganja i uzimanja svih navedenih elemenata u obzir, učeniku se dodjeljuje konačna ocjena iz nekog lektirnoga djela. Prema tome, ocjenjivanje lektirnoga djela poticaj je za razvoj kulture čitanja, razvijanja sposobnosti i

sklonosti za čitanje, a svrha ocjenjivanja isticanje kvaliteta učenika prema lektirnom djelu i davanje doživljaja uspjeha o njegovoj aktivnosti.

4. KREATIVNI PRISTUP LEKTIRI

Govoreći o kreativnosti, neupitno je da je ona poželjna te da intenzivno potiče kvalitetu i učinkovitost nastave u odnosu na uobičajenu nastavu koja često izaziva dosadu, zamor i gušenje kreativnosti. Bognar (2011) smatra da razlog nekreativne nastave leži već u nastavi na fakultetima koji pripremaju buduće učitelje jer nastavnici svojim metodama i postupcima daju loš primjer studentima što se preslikava i na budući rad tih učitelja. Naravno, to ne mora nužno biti slučaj. Studenti svojom autonomnošću, ali i uvidom u rad svojih profesora, mogu odlučiti raditi upravo suprotno znajući da je tako nastava učinkovitija, a rad zanimljiviji i njima i njihovim učenicima. Lučić-Mumlek (2002) navodi da se učiteljevo stvaralaštvo očituje u osmišljavanju metodičkih postupaka koji potiču razvoj učenikova stvaralaštva i utječu na nj. Svojim kreativnim idejama mogu obogatiti nastavu u svim predmetima i predmetnim područjima kroz stvaralački rad u učionici kroz aktivnosti poput oluje ideja, izrade umne mape, vođene fantazije ili pisanjem činkvine (Bognar, 2011). Što su osmišljene aktivnosti raznovrsnije, uspješniji će biti i rezultati učenikovog stvaralaštva. Engleski pedagog i zagovornik kreativnosti u nastavi Ken Robinson vjeruje da je kreativnost u odgoju i obrazovanju jednako važna kao i pismenost i da je treba s njome i izjednačiti.

Kroz kreativni pristup u nastavi, razvija se i kreativnost pojedinca, odnosno učenika. Kroz proučavanje kreativnosti, nastali su brojni mitovi, ali i brojne percepcije i shvaćanja kreativnosti, kao što su kreativnost kao odlika malog broja ljudi, kreativnost kao urođena osobina, kreativnost kao sposobnost redefinicije postojećih znanja i iskustava ili pak nadahnuće kojem je poticaj neki događaj, osoba ili trenutak. Ipak, većina autora smatra da se kreativnost može razvijati i uvježbavati poticajnim aktivnostima.

Miroslav Huzjak (2006) definira kreativnost ili stvaralaštvo kao tvoračku sposobnost koja može, ali i ne mora biti osobina darovitog pojedinca pri čemu je sam pojam kreativnosti obilježen dvojbama u shvaćanju i definiranju pojma. Proučavanjem stvaralaštva, Huzjak zamjećuje da se kreativnost sa svojim specifičnim elementima može sagledati iz dva kuta: *kreativnost kao stvaralaštvo* te *kreativnost kao sposobnost uočavanja neobičnoga*. Kreativnost kao stvaralaštvo odnosi se na kreativnog pojedinca koji proizvodi, točnije, pojedinca koji „proizvodi nove, neuobičajene, drugačije ideje i djela“. Kreativnost kao osobina pojedinca, tj.

kreativnost kao sposobnost uočavanja neobičnoga odnosi se na osobinu kroz koju pojedinac „uočava, vidi, doživljava, kombinira stvari i pojave na nov, svjež, neuobičajen način“.

Iako se lektiri donedavno pristupalo, ali se ponegdje još uvijek pristupa na tradicionalan način, koristeći frontalni rad, interpretaciju djela te pisanje i vođenje lektirnih dnevnika, kreativnost u nastavi nije novi koncept. Kako bi se nastava lektire unaprijedila, a učenici zavoljeli čitanje, potrebno je adekvatno educirati učitelje o kreativnom pristupu lektiri te u razredu stvoriti poticajnu i dinamičnu okolinu s aktivnostima kojima je uporište u lektirnom djelu. Također, poželjno je stvaranje problemskih situacija koje će od učenika tražiti istraživanje i rješavanje problema koristeći različite razine znanja, čime će učenici razvijati stvaralačko djelovanje (Lazzarich, 2017). Na razvoj njihovoga stvaralaštva utjecat će postupci koji će zadovoljiti učenikove potrebe i želje u skladu s njihovim dobnim mogućnostima, osobinama, iskustvima i interesima. Kako bi se adekvatno pristupilo književnom djelu i lektirnim satima, kreativni pristup lektiri temelji se na temeljnim premisama, odnosno načelima kreativnog pristupa lektiri.

4. 1. Načela kreativnog pristupa lektiri

Temelji kreativnoga pristupa lektiri mogu se pronaći u načelima koja objašnjavaju pristup lektirnim satima i lektiri kao književnoumjetničkom djelu. Te su premise temelje na znanjima i iskustvima koje književnost nudi te spoznajnom, osobnom, umjetničkom i jezičnom poimanju književnosti.

U kreativnom pristupu lektiri (Gabelica i Težak, 2019), postoji pet načela, a to su načelo umjetnosti riječi, načelo žanra, načelo imerzije, načelo znatiželje, konceptualizacije, integracije i korelacije te načelo praktične pismenosti i interaktivnosti.

Načelo umjetnosti riječi

Tradicionalna podjela umjetnosti dijeli se na glazbu, dramu, slikarstvo, kiparstvo, arhitekturu, film, ples, strip i književnost. Ono što objedinjuje navedene umjetnosti je stvaralaštvo. Važnost umjetnosti, odnosno književnosti jest afirmirati ljudsku prirodu kroz ljudsko iskustvo oblikovano na jedinstven, poseban i neponovljiv način.

Književnost, često nazivana lijepa književnost ili umjetnička književnost, umjetnost je riječi. Iz toga slijedi da je svako književno, odnosno lektirno djelo umjetnost, točnije, umjetnost riječi. No, zbog vremenskog ograničenja u nastavi književnosti i čestim radom na metodičkim predlošcima, ponekad se to zaboravlja te se u nastavi obrade lektire, lektirnom djelu pristupa kao književnometodičkom predlošku. Gabelica i Težak (2019) objašnjavaju kako je njihov cilj čovjeka oplemeniti, a ne podučavati.

Lektirno djelo kao umjetnost riječi sadrži osobitosti i značajke koje se trebaju istražiti kako bi se upoznalo književno-umjetničko izražavanje, spoznalo te pravilno doživjelo djelo. Doživljaj, točnije, doživljeni događaj ili iskustvo, psihološka je odrednica u nastavi književnosti. Doživljaj djela važan je kao početni korak prihvaćanja i istraživanja djela s njegovim sastavnicama i karakteristikama u naravi.

Prema tome, lektirno se djelo kao djelo lijepo umjetnosti treba istražiti na doživljajno-spoznajnoj razini sa svim njegovim osobitostima, a ne koristiti kao književnometodički predložak i sredstvo dolaska do cilja prenošenja pedagoških poruka.

Načelo žanra

Svako je lektirno djelo umjetničko djelo sa svojim osobitostima, a te su osobitosti žanrovski uvjetovane. Žanr se može opisati kao „sheme/oblici/stilovi/strukture koje nadilaze pojedina umjetnička djela, a nadziru i umjetničko stvaranje djela i način na koji ih publika čita“ (Ryall, 1975). Istraživanjem žanra u književno-umjetničkom djelu, učenici otkrivaju unutarnju strukturu djela, odnosno zadani algoritam po kojem je pisano određeno djelo koje će kasnije učenicima omogućiti lakše snalaženje u tekstovima istih konvencija ili istoga žanra u različitim medijima.

Svakom bi se lektirnom djelu prilikom njegove obrade prvo trebalo pristupiti žanrovski, a tek onda tematski. Razlog tomu jest što različita djela iste književne vrste sadrže više žanrovskih sličnosti nego tematskih. Nakon žanrovskoga pristupa književnom djelu, pristupa se tematski. Tematski pristup omogućuje korelaciju i integraciju djela i njegovoga sadržaja s dosadašnjim učeničkim znanjem i iskustvom.

Gabelica i Težak (2019) objašnjavaju nužnost bavljenja nekom književnom vrstom tijekom više godina školovanja jer se tako omogućuje postupno te dublje razumijevanje. Kao primjer može se uzeti slikovnica koja se često kao književno djelo pripisuje mlađim uzrastima,

ali će njezinu kompleksniju strukturu zapravo dubinski shvatiti tek stariji uzrasti. Ali zašto? Slikovnica je dvomodalni medij, odnosno služi se dvama diskursima, jezičnima i slikovnim. Narančić Kovač (2019) objašnjava da slikovnice u posredovanju priče uključuju i aktiviraju čitatelja, tj. zahtijevaju sudjelovanje čitatelja kako bi se dva pripovjedna slijeda povezala i realizirala njihovu zajedničku priču. Takva su djela nezamjenjiva u razvoju vizualne i višemodalne pismenosti jer skreću pozornost čitatelja na slojevitost i interaktivnost djela.

Načelo imerzije

Kako bi se kvalitetno pristupilo književnom djelu, važno je stvaranje kvalitetne doživljajno-spoznajno motivacije, kroz koju će se stvoriti ozračje prije, tijekom i nakon čitanja te ozračje za izvođenje planiranih nastavnih aktivnosti. Te se značajke podrazumijevaju pod načelo imerzivnosti.

Imerzija (lat. *Immersio* – uranjanje) termin je koji opisuje stanje potpune uživanja u neku situaciju. Ryan (1991) ističe shvaćanje i objašnjavanje imerzije Davida Lewisa koji naglašava da kad postanemo imerzirani u književno djelo, likovi postaju stvarni, a fiktionalni svijet u kojem oni žive zamjenjuje stvarni. Ovo stanje potpune uživanja neizbježna je karakteristika kreativnoga procesa i djetetovog čitanja ili slušanja književnoga djela, kada književno djelo i njegov čitatelj postaju jedno. Imerzija, prema tome, omogućuje dubinsko doživljavanje djela. Doživljaj djela ujedno je i temelj traženja spoznaja o djelu i interpretacije istoga na lektirnom satu pa je važno sat lektire organizirati tako da potiče imerziju u djelo. Također, doživljaj je individualna kategorija što znači da pripada onoj jednoj osobi u kojoj se zbiva. Lazzarich (2017) naglašava važnost doživljajnosti u prihvaćanju i razumijevanju određenog literarnog predloška jer pozitivno doživljavanje može pospješiti njegovu recepciju i estetski doživljaj. U etapi iznošenja doživljaja iznimno je važno ne ispravljati objavljene doživljaje jer se tako stvara otpor prema djelu. Umjesto toga, korekcije naslućenih i donesenih zaključaka zbog manjka znanja ili razumijevanja samoga sadržaja, trebaju se provoditi postepeno u procesu interpretacije i „raslojavanja“ djela. Na taj način, učenici dobivaju dublji uvid u djelo što naposljetku utječe i na njihov doživljaj djela.

Ponekad se na satima književnosti i lektire mogu javiti problemi koji onemogućuju stvaranje imerzije. Neki od tih problema su napor prilikom čitanja, prekid imerzije radi vođenja bilješke te narušavanje imerzije analiziranjem djela. Gabelica i Težak (2019) predlažu rješenja kojima bi se spriječilo narušavanje imerzije. Učenici razredne nastave još su čitači početnici te

im čitanje može biti napor. Taj napor može prouzročiti izostanak imerzije te čak i razumijevanja djela. Zbog toga, učitelji ponekad mogu čitati učenicima. Na taj se način razvija i vještina aktivnoga slušanja. Nadalje, izlaskom iz priče radi vođenja bilješki ili analize djela prekida se imerzija. To može biti spriječeno korištenjem učeničkih mapa koje bi nastale na satima lektire te osmišljavanjem aktivnosti koje će učenike što dulje zadržati u djelu i omogućiti spoznaju djela bez postavljanja pitanja.

Načelo znatiželje, konceptualizacije, integracije i korelacije

U nastavi književnosti i obrade lektire, sat započinje motivacijom. Na početku sata, učenika se treba pripremiti emocionalno i spoznajno za upoznavanje s djelom. Kvalitetnom motivacijom dobiva se učenikova pažnja prije čitanja djela, no učenikovu motivaciju treba zadržati i za vrijeme čitanja djela, usmjeravanjem učenika do dolaska do novih spoznaja te nakon čitanja, kada će učenici povezivati sadržaj djela i primijeniti stečeno znanje u svakodnevnom životu.

Prema tome, kvalitetnom motivacijom, učenike se može zainteresirati za književno djelo, a upravo je znatiželja izrazito jaki pokretač čovjekovoga stanja prema stvaralaštvu i djelovanju. Kada su učenici zainteresirani za nastavni sadržaj (književno djelo), oni postaju istraživači književnoga djela i njegovih sastavnica te će ga tada i lakše usvojiti kroz dublju i kvalitetniju obradu djela. „Znatiželja je vrlo imerzivno iskustvo jer nas potiče da se udubimo u sadržaj koji istražujemo“ (Gabelica i Težak 2019, str. 151).

Istraživanjem književnog djela, učenici kroz interpretaciju spoznaju djelo i sve njegove slojeve. Učenici uočavaju likove, događaje, uzročno-posljedične veze te temu djela, a zatim djelo i sva njegova obilježja sagledavaju zajedno s drugim djelima, znanjima i iskustvima o svijetu koji ih okružuje. Također, prilikom interpretacije djela, učenici se bave idejama, odnosno konceptima koje to djelo sadrži. Način na koji učenici povezuju iskustvo pojedinoga književnoga djela s iskustvom i spoznajama iz života te drugim književnim djelima, ostvaruje se kroz tematsko i idejno povezivanje. Dakle, učenici koreliraju djelo na tematskoj i konceptualnoj razini, a sama analiza omogućuje učenicima da sintetiziraju to djelo u cjelovito i jedinstveno umjetničko književno djelo te ga smjeste i povežu u veliki korpus drugih tekstova, znanja i spoznaja o svijetu koji ih okružuje.

Integracijom interpretiranoga književnoga djela te povezivanjem lektirnih djela i drugih tekstova u mrežu tekstova omogućuje se korelacija određenih koncepata razrađenih na drugačiji način, kroz drugačije teme, a „učenik dobiva osjećaj značajnosti i smislenosti čitanja i književnosti općenito jer mu takva složena iskustva omogućuju rast, „širenje vidika“ i svestraniji doživljaj vlastitoga života“ (Gabelica i Težak, 2019).

Znatiželja je vrlo snažno iskustvo, a učiteljeva je zadaća neprestano je održavati i usmjeravati postavljanjem pitanja, usmjeravanjem učenika na opservaciju i traženjem novih izvora znanja, istraživanjima i projektima. Zadavanjem lektire radi nužne obaveze, u učenicima će pobuditi odbojnost i inatljivost (Cmuk, 2019). U tome leži važnost znatiželje koju trebamo potaknuti u učenicima za neko lektirno djelo kroz zanimljive i poticajne aktivnosti. Aktivnosti usmjerene na učenika će omogućiti bolje i kvalitetnije spoznavanje i razumijevanje svijeta oko sebe te potaknuti njihovu znatiželju i želju za daljnjim učenjem i istraživanjem.

Načelo praktične pismenosti i interaktivnosti

Svaki posao teži poboljšanju, napretku i osuvremenjivanju s ciljem poboljšanja i postizanja boljih rezultata. Tako i sama nastava teži osuvremenjivanju kako bi iz odgojno-obrazovnoga procesa izlazili što kompetentniji i uspješniji ljudi. Svaka suvremena nastava treba biti usmjerena na učenike i uključiti razvoj praktične pismenosti.

Praktična pismenost pojam je koji obuhvaća obradu književnoga djela koristeći se s više osjetila (dodir, vid, sluh, njuh, okus), vještina ili inteligencija (intrapersonalnih, spacijalnih, kinestetičkih, lingvističkih, glazbenih, matematičko-logičkih i dr.). Kroz takva praktična iskustva i poticanje uporabe više osjetila i fizičke aktivnosti, proces čitanja i interpretacije postaje bogatiji. To bogatstvo iskustava i osjetila pospješuje koncentraciju učenika, razumijevanje djela u cjelini, razvoj kognitivnih strategija učenja (ponavljanje, prostorna i vremenska organizacija, elaboracija i evaluacija) te metakognitivnih strategija učenja (planiranje, nadgledanje rada i samoregulacija).

Iako prilikom interpretativnoga čitanja djela učiteljev glas i čitanje mogu biti izrazito poticajni i imerzivni, često na doživljaj djela utječu vanjski faktori, kao što su umor i raspoloženje učenika. Prema načelu praktične pismenosti, učenicima se želi omogućiti što bolja imerzija i intenzivnije doživljavanje književnoga djela. Sve su to razlozi za uporabu aktivnosti koje podrazumijevaju pristup književnome djelu upotrebom osjetila, različitih vještina i

inteligencija, a ne samo kognitivnog doživljavanja i istraživanja djela. Dublje uživljanje u priču može se postići upotrebom rekvizita, mirisa, gesta, zvukova, itd.

Angažiranjem više osjetila, vještina i inteligencija zajedno s kognitivnim, čitanje postaje interaktivni proces i iskustvo u kojem je književno djelo interaktivni sadržaj, a njegov čitatelj interaktor. U ovom procesu, čitateljev odnos prema tekstu postaje aktivan, odnosno, interaktivan. Svojom aktivnošću učenici istražuju, povezuju, dolaze do odgovora i zaključuju o djelu. U nastavi lektire, to je ostvareno kroz brojne metodičke sustave usmjerene na učenika, kao što su problemsko-stvaralački ili otvoreni sustav. Unutar tih sustava, učitelji mogu iskoristiti svoju kreativnost radi osmišljavanja zanimljivoga i interaktivnoga sata lektire koji će učenike potaknuti na istraživanje i djelovanje u sklopu lektirnoga djela.

4. 2. Organizacija sata lektire

Stjecanje i razvijanje kulture čitanja, svladavanje tehnike čitanja, razvoj stvaralačkih sposobnosti učenika, postizanje određene razine književnoga obrazovanja, razvoj književnoga ukusa i trajne čitateljske potrebe, odgoj aktivnoga i kultiviranoga čitatelja, razvoj bogatog i sadržajnog duhovnoga života i pogleda na svijet samo su neke od zadaća nastave lektire (Rosandić, 2005). Cilj nastave lektire izrazito je složen, ali i plemenit. Nastavom lektire, odgaja se mladoga čitatelja, ali to nije nimalo lak zadatak. Kako bi se ciljevi i zadaće nastave ostvarili, potrebno je pomno odabirati metode u radu te ih stalno usavršavati i prilagođavati sukladno svojim učenicima.

Za sve jezične djelatnosti pa i za čitanje, učenike je potrebno motivirati. Zadatak je učitelja adekvatnom motivacijom zainteresirati učenika za lektirno djelo i pripremiti ga na recepciju djela, ali i neprestano pratiti njihov rad kako bi ta motivacija ostala na visokoj razini. Dakle, motivacija treba biti postojana prije, za vrijeme i nakon čitanja. Poticanjem učenika na rad nakon čitanja kroz zanimljive igrolike aktivnosti, stavljanje naglasaka na njihov rad i istraživanje djela, učitelj u učenicima pobuđuje intrinzičnu motivaciju, radoznalost i daljnju težnju za otkrivanjem.

Važnost kvalitetne povratne informacije u nastavi je neupitna. Učitelj će prateći rad svojih učenika ujedno i vrednovati njihov rad, kako formativno, tako i sumativno. To se ostvaruje kroz pohvale, izložbe, izlaganje učeničkih djela na panoima škole ili razreda, priredbama ili ocjenjivanjem. Usprkos raznolikosti povratnih informacija koje su ujedno

izvorni ekstrinzične motivacije, najčešći školski mehanizam razvoja vanjske motivacije jest ocjenjivanje (Gabelica i Težak, 2019). Upravo to je znak učiteljima kako bi svojim radom u nastavi lektire, učenike trebali usmjeriti na važnost procesa čitanja i istraživanja djela, a ne rezultat čitanja djela, tj. ocjene.

Važna sastavnica u nastavi, koja se odnosi na angažiranost učenika na satu, jest metodički sustav. Najpovoljniji sustavi u obradi lektire su otvoreni sustav te problemsko-stvaralački ili problemska nastava.

Budući da je otvoreni metodički sustav jedan je od „najmlađih“ sustava, još uvijek nije dovoljno istražen. Unatoč tomu povoljan je za lektirni sat jer napušta tradicionalnu organizaciju nastave. Glavna karakteristika ovoga sustava omogućuje integriranje karakteristika drugih sustava u jedan, a to je – otvorenost. Velički i Turza-Bogdan (2015/2016) smatraju da je otvoreni sustav posebno vrijedan u nastavi lektire jer sadrži karakteristike multimedijškoga sustava, ali se može provesti i kao timski sustav. Ovaj se sustav temelji na ponudi u kojoj učenici samostalno izabiru nastavni sadržaj i oblike rada.

Nastava u otvorenom sustavu organizirana je kroz etape sata, tzv. didaktičke postaje kako slijede: didaktička ponuda, istraživački rad, objavljivanje rezultata i novi zadaci. Prilikom rada u didaktičkim postajama, prije početka lektirnoga sata, učitelj predstavlja ponudu i strukturu rada te dogovara vrijeme rada u pojedinoj postaji. Te se postaje još nazivaju i centri aktivnosti te ih Gabelica i Težak (2019) dijele na centre za rad na književnom djelu, centre za razvoj praktične pismenosti i centre za integraciju i korelaciju.

Centri za rad na književnom djelu sadrže centar za istraživanje priče (prepričavanje, redoslijed radnje, fabula, uzročno-posljedične veze i sl.), centar za istraživanje likova (glavni i sporedni likovi, karakterizacija likova, odnosi među likovima i sl.), centar za istraživanje unutarnje strukture djela/žanra (osobitosti žanra, položaj likova i njihovih uloga u djelu i sl.), centar za istraživanje jezika djela (jezične igre, govor i jezik kao značajka u karakterizaciji likova i sl.) te dramski centar (igre uloga ili dramske igre).

Centri za razvoj praktične pismenosti uključuju stolno-manipulativni centar (slagalice, premetaljke, umetaljke, društvene igre), manipulativno-istraživački centar (istraživanje materijala, izvođenje raznih pokusa, razvijanje različitih osjeta) te centar građenja (zanatski ili ručni rad).

Centri za integraciju i korelaciju uključuju likovni, glazbeni ili matematički centar, centar za istraživanje pokreta (pokretne igre, kretanje prostorom) i centar za istraživanje srodnih tekstova ili neknjiževnih tekstova.

Prilikom osmišljavanja centara, bitno je uključiti aktivnosti iz sva tri područja sukladno lektirnom djelu. Nadalje, s obzirom na učenikovu autonomnost u ovom sustavu, tijekom rada u postajama, učitelj treba pratiti i nadzirati rad svih učenika kako bi se osiguralo da su svi učenici prošli sve postaje.

Problemsko-stvaralački sustav još je jedan suvremeni sustav koji se još naziva i problemska nastava jer je pred učenika postavljen neki književni problem. U ovom sustavu, stvara se problemska situacija, a učenik kroz samostalno istraživanje otkriva, postavlja teze i dolazi do zaključka (Rosandić, 2005). Prema tome, učenik u problemsko-stvaralačkom sustavu postaje istraživač koji treba riješiti zadani književni problem. Neki od tih literarnih problema su karakterizacija likova, određivanje tijeka i razvoja fabule, određivanje teme i ideje djela, itd. Bežen (2008) objašnjava da u ovom sustavu učenici samostalnim traganjem za rješenjem razvijaju samostalnost i uče koristeći se vlastitim misaonim aktivnostima.

Kako bi samostalno istraživanje učenika bilo dobro postignuto, potrebno ga je dobro osmisлити. Sama nastava u problemsko-stvaralačkom sustavu ostvaruje kroz sljedeće faze: stvaranje problemske situacije, definiranje problema i metoda, samostalan rad učenika, analiza, korekcija i nadopunjavanje rezultata te zadavanje novih zadataka. Gabelica i Težak (2019) ovaj sustav smatraju posebno pogodnima u pripremnim aktivnostima za sat lektire u kojima učenici istražuju druge tekstove koji će ih postupno dovesti do lektirnoga djela.

Autorice također predlažu da se lektirni sat organizira na sljedeći način: zajednički rad i druženje u motivacijskom dijelu sata, učenički samostalni rad i istraživanje, povratak na zajedničko druženje u zajedničkom djelu sata. Prema tome, važno je na početku sata učenike potaknuti i motivirati za lektirno djelo, a tada i na istraživanje djela sukladno planiranim aktivnostima.

Odabirom metoda, načina rada, strategija i oblika rada učitelji trebaju procijeniti koji će imati najbolji učinak na motivaciju i rad njihovih učenika kako bi sat lektire bio što produktivniji, učinkovitiji, drugačiji i poticajan za buduću nastavu lektire i učenikovu kulturu čitanja.

4. 3. Kreativne ideje u obradi lektire

U nastavi književnosti podrazumijeva se da će učitelj za svoje učenike pripremiti i organizirati aktivnosti koje će najbolje odgovarati njegovim učenicima sukladno njihovim interesima, receptivno-spoznajnim sposobnostima i mogućnostima. Gabelica i Težak (2019) smatraju da je to pravi kreativni proces koji će imati dalekosežne pozitivne rezultate, posebice u odnosu na izvođenje sata prema gotovim metodičkim pripravama. Sve ideje koje slijede u nastavku su aktivnosti koje se mogu koristiti i u nastavi književnosti kao stvaralački rad i na lektirnom satu u svrhu poticanja razvoja praktične pismenosti, stvaralačkoga rada ili jezičnih djelatnosti. Sve te ideje mogu se koristiti u svim etapama sata, jedino je važna učiteljeva priprema i prilagodba istih sukladno književnom djelu i dobi i mogućnostima svojih učenika.

Čitanje

Koliko obiteljsko okruženje može stvoriti poticaj i ljubav prema čitanju, toliko škola može učiniti da dijete zamrzi čitanje (Centner, 2007). Radi toga, u razrednoj nastavi, posebice prvom razredu kada učenici tek savladavaju čitanje, učitelj ima posebnu ulogu u nastavi lektire. Učitelj čita djelo, a učenici slušaju te nakon toga slijedi interpretacija lektirnoga djela koristeći metodu razgovora i različite kreativne zadatke. Napredovanjem po razredima, učenici savladavaju čitanje, ali iako samostalno čitanje ima brojne prednosti, neka će djela učenicima biti spoznajno i doživljajno zahtjevna te će im se trebati dodatno približiti. Način na koji se to može učiniti je kroz čitanje naglas, reproduciranje audiopriča, prikazivanje djela kroz lutkarske ili stolne predstave ili pripovijedanje. Sve te aktivnosti mogu biti i dodatna motivacija učenicima za čitanje. Gabelica i Težak (2019) preporučuju čitanje ne samo mlađim, već i starijim učenicima pri čemu starijim učenicima trenutke čitanja, pa makar i ulomka djela koji su čitali kod kuće, učitelji priušte u drugačijom atmosferi. Dakle, učenici čitanje trebaju doživjeti kao radosnu društvenu aktivnost (Centner, 2007).

Stvaranjem posebne atmosfere u razredu, stvara se posebnost trenutka čitanja. To se može ostvariti čitanjem u čitateljskom kutku ili u krugu na tepihu pri čemu bi bilo poželjno da učitelj sa svakim sljedećim čitanjem mijenja poziciju kraj kojega će učenika sjediti. Učitelj ujedno može izraditi i posebno ukrašene korice u koje će staviti knjigu i sve tekstove koje će čitati. Ta se čarobna knjiga može i posebno osvjetliti, a učionica zamračiti tako da dojam magičnosti te knjige bude još naglašeniji, a učenička pažnja još usmjerenija. Uz tu čarobnu knjigu, učitelj može uvesti i pripovjedački štap, plašt ili šešir i povezati ga s uvodnom i

završnom pripovjedačkom ustaljenom formulom. „Njezin je cilj napraviti most između svijeta stvarnosti i svijeta priče koja slijedi“ (Gabelica i Težak, 2019, str. 245).

Posebni trenutci čitanja ne bi smjeli biti ograničeni samo za sate lektire. Jedan od ciljeva nastave lektire je motivirati učenike za čitanje i razviti kulturu čitanja, a to se najviše može postići kroz sadržajem bogatu nastavu književnosti. Prema tome, i u nastavi književnosti, prilikom interpretativnoga čitanja djela, to se čitanje ne mora svesti na puko učiteljevo čitanje djela gdje učenici samo sjede i slušaju. Njihov se doživljaj može obogatiti i čitanjem u maskama, čitanjem u sjeni, emotivno obojenim interpretativnim čitanjem, ali i održavanjem posebnih dana, npr. *Bajkoviti ponedjeljak* kada učenici započinju dan jednom bajkom.

Uporabom svih tih nastavnih pomagala, učenici će već vizualnim kontaktom s tim predmetima znati da je vrijeme za čitanje i krenuti u pripremu za slušanje priče te dugoročno učenike motivirati na čitanje iz užitka, traganje za djelima koja ih zanimaju te na stvaranje čarobnih trenutaka čitanja kod kuće.

Pripovijedanje

Osim čitanja, učenicima i pripovijedanje može biti velika senzacija i motivacija za čitanje stoga bi se i to iskustvo trebalo omogućiti učenicima. Priprema za pripovijedanje iziskuje jezično oblikovanje priče i njeno strukturiranje te pripremu pripovjedača. Pripovjedač je osoba koja ima talent i razvijeno umijeće za pripovijedanje. Velički (2013) naglašava neka pravila kojih se pripovjedač treba držati, a to su znati „kostur“ priče napamet i u priču uklopiti što više ponavljanja događaja, dionica ili tzv. formula s obzirom na to da one potiču interaktivnost tijekom čitanja priče. Također, prilikom pripovijedanja valja obratiti pozornost na vrjednote govorenoga jezika.

Još neke elemente u pripovijedanju navode Gail Ellis and Jean Brewster, nastavnici koji zagovaraju poučavanje engleskoga kao stranoga jezika uz pomoć literature i pripovijedanja. Takvi elementi su kvalitetan odabir kvalitetne slikovnice s temama koje zanimaju učenike, priča dovoljno kratka za čitanje u jednom školskom satu, prilagođenost pripovjednoga jezika doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika kao što su uporaba kratkih rečenica, jednostavno sadašnje i prošlo vrijeme, kohezija teksta i uporaba izravnoga govora. U pripovijedanju, bitna je sastavnica sviđa li se pripovjedaču priča koju želi podijeliti i stil pripovijedanja. Prilikom pripovijedanja, naglasak treba biti stavljen na samu priču jer se

učenike na takav način što više „uvuče“ u nju (Gabelica i Težak, 2019). S obzirom na to da je pripovijedanje jedna vrsta umjetničkoga čina, pripovjedač treba obratiti pozornost na držanje i položaj s obzirom na slušatelje, glas koji treba biti ugodan, tih, ali dovoljno glasan da se lako čuje, mijenjanje visine, tona i glasnoće glasa u skladu s raspoloženjem priče, održavanje kontakta očima čime se uvlači publiku u priču i daje osjećaj sudjelovanja, gestikulacije te govor tijela.

Prilikom prilagodbe same priče, priča treba imati vremenski uređenu strukturu, dakle, potiče se uporaba izraza kao što su prvo, zatim, sljedeće, nakon toga, poslije toga, konačno, i dr. Svi ti izrazi se povezuju kroz brz početak, definitivan vrhunac i zadovoljavajući zaključak.

Gabelica i Težak (2019) donose nekoliko ideja kako se pripovijedanje priče može obogatiti i na satima lektire. Neke od njih su pripovijedanje gestama, gestovno kolo, pripovijedanje rekvizitima u koje spadaju ambijentalno pripovijedanje, interaktivno pripovijedanje, paravan-priča, pripovijedanje obogaćeno slikama, zvukovima, mirisima, okusima, dodirom, zvučni pejzaž, priča na leđima, tijelu i dlanovima, priča iz vrećice, diorama, stolna predstava, uporaba stolne lutke, plošnih štapnih lutkica, prsnih lutkica, prsten-lutkica, kazalište sjena, izrada interaktivnih lektirnih bilježnica, *flip-booka*, interaktivne mape likova, vrtuljak priče, pripovjedna rukavica, itd.

Nadalje, Lučić-Mumlek (2002) predlaže još neke aktivnosti u nastavi lektire koje mogu potaknuti učeničko stvaralačko izražavanje, a to su samostalno stvaranje novih riječi na poticaj ili bez poticaja, stvaranje priče s novim završetkom ili događajem u kojem je učenik novi lik, razgovorne igre, dramske improvizacije, usmene improvizacije i dramatizacije, De Bonovi šesiri, dvoboj riječima, opisivanje likova i prostora, „prevođenje“ umjetničkih stihova na zavičajni govor, napiši piscu svoje mišljenje o njegovom književnom djelu, izdvoji što ti se sviđa / ne sviđa, dodaj svoj ulomak ili kiticu, preoblikuj priču u drugu književnu vrstu, itd.

Ideja je mnogo, a ideje žive samo ako se dijele. Kako bi se sati lektire obogatili, ove, ali i brojne druge aktivnosti mogu pridonijeti tome. Rezultat će biti učenici s razvijenom kulturom čitanja, dostignuta određena razina književnoga obrazovanja kroz aktivnosti koje sažimaju afektivne, psihomotorne i kognitivne vrijednosti te razvijene stvaralačke sposobnosti učenika i cjelovit pogled na svijet.

4. 4. Aktivnost: *Escape room – soba za bijeg*

Escape room igra je koja se još naziva i *Live Escape*, *Live Action Game*, *Puzzle Room*, *Adventure Room* (Wiemker, Elumir i Clare, 2015). Iako ova igra ima mnogo naziva, u hrvatskoj se još uvijek najviše koristi *escape room*, dok hrvatski prijevod ove igre, *soba za bijeg*, još nije u potpunosti uvriježen.

Soba za bijeg je igra u kojoj tim ljudi mora ispuniti određeni cilj. Najčešće je taj cilj pronaći izlaz iz sobe, odnosno „pobjeći“ iz sobe. Kako bi pronašli izlaz i pobijedili, igrači moraju riješiti niz izazova i zagonetki koje postepeno postaju kompleksnije i teže, a sve se odvija unutar zadanog vremenskog ograničenja. *Sobe za bijeg* razlikuju se po izazovima koje sadrže, a svaka *soba za bijeg* potiče igrače da razmišljaju drugačije, nekonvencionalno i iz nove perspektive. Varijacija ove igre nalaže i da bijeg nije ni potreban, već igrači igraju radi iskustva, zabave, užitka, ali i izazova. Generalno, ova igra je podijeljena u tri etape:

1. Izazov koji treba prevladati
2. Rješenje izazova
3. Nagrada za prevladavanje izazova.

Uz brz rast ove industrije, valja se zapitati koji je razlog tomu. Profesor dizajna i razvoja igara, Scott Nicholson (2015) navodi šest prethodnika ove igre koje su ujedno i ključne komponente u rastu i razvoju ove igre širom svijeta, a to su: industrija zabave specifično prilagođena nekoj temi, avanturističke igre i filmovi, slagalice i igra lova na blago, interaktivno kazalište i uklete kuće, računalne igre te igra uloga. Također, DuPlessie (2013) navodi da postoje tri sličnosti i karakteristike svih igrača *sobe za bijeg*, a to je biti dio spektakla, osjećati se poput heroja i baviti se nečime izazovnim. Uključivanjem ove tri sastavnice, igrač ulazi u stanje imerzije te ostaje u njoj kroz avanturu igre. Wiemker i suradnici (2015) opisuju *sobu za bijeg* kao imerzivno iskustvo koje zadivljuje i animira igrača zbog koje on gubi pojam o vremenu i vanjskih briga te im dopušta da budu apsorbirani temom u igru.

Dobra knjiga omogućuje vam da doživite situaciju protagonista. Dobar film vas privuče i zaboravljaš vanjski svijet. Imerzivna *soba za bijeg* prenosi vas i vaše prijatelje u zaključanu sobu u kojoj te samo tvoja pamet može spasiti. U svim ovim scenarijima, vi, igrač, puštate stvarni svijet iza sebe i postajete netko novi (Wiemker, Elumir, Clare, 2015, str. 61).

Ova je igra dostupna širokom rasponu igrača s različitim pozadinskim znanjima, vještinama, iskustvima i fizičkim sposobnostima te je igra često dobno prigodna velikom broju

igrača. Zbog raznolikosti u sposobnostima igrača, mogu se stvoriti vrlo uspješni timovi, ali tajna uspješnih timova leži i u kvalitetnoj komunikaciji igrača, timskom radu, pažnji i kooperativnosti. Wiemker i suradnici (2015) ističu da ova igra zahtijeva raznolik skup vještina i znanja i stoga je privlačna kao korporativna vježba za *team building*. Iz istoga razloga, ove igre počele biti zanimljive i odgojno-obrazovnim ustanovama. *Escape room* je koncipiran tako da se sastoji od brojnih zagonetki koje vode igrače do cilja. Postoje tri temeljna pristupa stvaranju puta zagonetki koje igrači trebaju slijediti, a to su linearni put, otvorena staza i višelinearni put.

Najčešće korištena staza u ovoj igri, u čak 45 % slučajeva, jest multilinearna staza. Ovakav dizajn igre sadrži više nizova zagonetki linearnih puteva koji se mogu raditi paralelno. Također, ti putevi se mogu sjeći, ali i imati različite krajnje točke. Značajka ovoga dizajna jest različitost. Zbog većeg broja puteva, svaki član tima može raditi na jednoj od slagalica u isto vrijeme te se time osigurava angažiranost i uključenost svih igrača.

Drugi najčešće korišteni dizajn je linearni ili sekvencijalni dizajn zagonetki nalaže da se zagonetke rješavaju jedne za drugom. Rješenje jedne zagonetke dovodi do rješenja druge te se isti algoritam nastavlja do kraja igre. Prema provedenim istraživanjima, linearni dizajn je igračima najlakši za riješiti, ali ponekad zbog osobnosti igrača, može dogoditi da slagalicu radi samo jedna osoba, a onda ostatak tima ne radi ništa.

Najrjeđe korišteni dizajn je otvoreni put koji ima zagonetke na kojima se može raditi bilo kojim redoslijedom, izuzev takozvane meta zagonetke koja je posljednja zagonetka za bijeg iz sobe te se ona ne može raditi dok se sve ostale zagonetke ne dovrše. Ovaj je dizajn najteži oblik igre jer ne zadaje jasan početak te zagonetke s vremenom postaju zahtjevnije, ali je zato i dobar jer zbog svoje otvorenosti može primiti najveći broj igrača.

Suvremeniji i kreativniji pristup lektiri podrazumijeva osmišljavanje igara u nastavi s kojima su učenici često upoznati izvan školskoga okruženja. Jedna od tih igara je i spomenuti *escape room*. S obzirom na to da *soba za bijeg* može biti tematski povezana s gotovo bilo kojom temom, to je još jedan razlog koji ju čini prikladnom za učionicu.

Važnost imerzije u nastavi književnosti je neupitna, a samo istraživanje djela može se ostvariti kroz ovu igru, gdje učenici „uranjaju“ u svijet igre bazirane na književnome djelu i specifičnim i propisanim odgojno-obrazovnim ishodima i ciljevima učenja. Kako bi se djeci omogućila imerzija, važno ih je kvalitetno motivirati zanimljivim uvodom i zapletom neke priče koja će ih „uvući“ u aktivnost i lektirno djelo.

Escape room igra je koja zahtijeva suradnju učenika u svrhu ostvarivanja zajedničkoga cilja. Korištenjem ove igre u nastavi, učenici aktivno uče raditi u timu, a potiče se kohezija skupine, kreativnost u radu, promicanje i razvoj tolerancije prema raznolikosti ideja. Nadalje, provođenjem ove igre učenici razvijaju sposobnost djelovanja unutar vremenskoga ograničenja, planiranja vremena i osjećaja za vrijeme. Sve to može pridonijeti motiviranosti i angažiranosti učenika u radu, bez tzv. praznoga hoda. U pravilu, igrači imaju jedan sat da pronađu izlaz iz sobe, ali se u nastavi to može organizirati u trajanju od jednog školskoga ili dva školska sata, sukladno zadanim aktivnostima i planu i programu. Zajedničko vrijeme učitelja i učenika u školi je vrijedno i ograničeno tako da *escape room* ne smije biti organiziran radi same zabave, već treba biti bogat sadržajem koji je temelj nastavnoga programa.

Escape room u nastavi treba i angažirati učenike da koriste lateralno i kritičko razmišljanje. To se upravo događa stvaranjem zadataka koji će zahtijevati razmišljanje o književnom djelu te reprodukciju činjenica o djelu. Neke vještine koje se očekuju od igrača su traženje, opservacija, razlučivanje, korelacija, memorizacija, igre riječima, prepoznavanje uzoraka, sposobnost analize i sinteze te matematičke i predmatematičke vještine (Wiemker, Elumir i Clare, 2015). Prilikom rješavanja nekih zadataka, bit će potrebni rekviziti, odnosno, očekuje se praćenje načela praktične pismenosti i interaktivnosti. Rekviziti u razredu ne moraju biti veliki ili skupi, već to mogu biti uobičajeni predmeti koje svaki razred ima ili neki koji se mogu lako i povoljno naći u obližnjim trgovinama, npr. papir, olovka, kartonski tangram, lokoti, kutije, spremnici, itd. Takvi manji rekviziti ujedno će i nakon lektirnoga sata s tom igrom biti vremenski ekonomičniji jer neće zahtijevati dugo čišćenje i pospremanje te pripremanje razreda za sljedeći sat. Prema tome, aktivnosti i korišteni rekviziti moraju biti smisleni, svrhoviti i motivirajući.

Svaki učitelj najbolje poznaje svoj razred i mogućnosti svih učenika. To bi trebao biti temelj osmišljavanja i stvaranja aktivnosti unutar *escape rooma*. Ponekad se može dogoditi da su aktivnosti preteške ili su igrači zapeli u slijepoj ulici i ne znaju kako nastaviti igru. Upravo zbog toga, brojne *sobe za bijeg* imaju takozvanoga *game mastera*, odnosno, majstora ili gospodara igre. Nicholson (2015) objašnjava da je uloga gospodara igre osigurati kvalitetno iskustvo, nadzirati rad kako bi igra funkcionirala kako je planirano te pružati pomoć igračima kada je to potrebno, kada su zapeli ili frustrirani. Većinom to prate putem kamera, a ponekad su i s igračima u prostoriji. Autor također naglašava kako je biti dobar gospodar igre izazov sličan izazovu za biti dobar učitelj ili korporativni trener. Razlog tomu leži u procjeni trenutka. Dok se učenici bave problemima, uče i istražuju, učitelji prate njihov rad. Kada uoče da učenici

postaju frustrirani, trebaju intervenirati. Prilikom same intervencije, učitelj treba paziti da se ne zanese, već da samo pomogne učenicima koji tada nastavljaju s radom jer učenicima može biti iznimno frustrirajuće biti na vrhuncu proboja koji može biti uništen loše tempiranom intervencijom.

Intervencija se može provesti na nekoliko načina: usmeno korištenjem interfona, vokitokija, telefona, videa ili osobno te pisano putem olovke i papira, kojima se nagovještaji tj. pomoć može ubaciti ispod vrata.

S obzirom na to da učenici rade unutar skupina i ujedno uče i razvijaju svoje metakognitivne vještine, radi razvoja samoregulacije, učitelj može učenicima predstaviti i predmete kojima će učenici moći tražiti pomoć i učiteljevu intervenciju određeni broj puta. U *sobama za bijeg*, to su najčešće kucanje, zvono, zvučni signal ili računalo, a pomoć mogu tražiti dva do tri puta (Nicholson, 2015).

Posljednje, *escape room* može biti odlično sredstvo za uvježbavanje učeničke samoevaluacije i vršnjačke evaluacije. Prilikom osmišljavanja i kasnije korekcije *sobe za bijeg*, bitna je sastavnica ispitivanje. Ispitivanje ili procjena omogućuje igračima refleksiju na igru te vraćanje iz „igre“ u stvarni svijet. Tijekom ovog dijela iskustva, igrači razgovaraju o tome kako su riješili zagonetke i koji su se aspekti zagonetke pokazali teškim (Wiemker, Elumir i Clare, 2015). To se može prirodno pretvoriti u sokratovski razgovor između učitelja i učenika.

S obzirom na rad unutar vremenskoga ograničenja s mnogo aktivnosti, *escape room* može biti stresna aktivnost pa je potrebno stvoriti vrijeme za prijelaz između dva emocionalna stanja, poput tzv. „hlađenja“ u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture u kojem tijelo učenika iz pobuđenoga stanja prelazi u stanje mirovanja. Nicholson (2015) predlaže da učenici i učitelj, odnosno igrači i gospodar igre razgovaraju o dojmovima, igri i potaknutim osjećajima te postavljaju pitanja. Sve to može biti iznimno korisno za osmišljavanje sljedeće *sobe za bijeg* u nastavi. Učenici na temelju vlastitoga rada i rada kolega iz skupine procjenjuju uspješnost u radu te iznose dojmove o aktivnosti što je ujedno i povratna informacija učitelju o uspješnosti i organiziranosti sata te orijentir za buduće planiranje lektirnoga sata.

5. PISMO IZ ZELENGRADA

Pismo iz Zelengrada naziv je slikovnice, odnosno priče u stihovima hrvatske književnice i profesorice kroatistike Nevenke Videk, prvi puta objavljenu 1993. godine. Ta se knjiga nalazi na aktualnom popisu lektire u drugom razredu osnovne škole, a govori o šumi zvanoj Zelengrad koja je dom šumskim životinjama. Jednoga se dana potok, koji je srce Zelengrada, razbolio, a njegovu bolest uzrokovao je otpad dovezen iz grada. Sve životinje, uznemirene, odluče očistiti potok. Konačno, zelengradsko vijeće pošalje poruku gradu upozoravajući ljude na važnost očuvanja prirode i voda.

Vrijednost ove slikovnice je u sadržaju koji nosi poruku o zaštiti voda i zaštiti prirode. Obradom ove slikovnice na satu Hrvatskoga jezika, ona se korelira s Prirodom i društvom te međupredmetnim temama, kao što su zdravstveni i građanski odgoj i obrazovanje. Obradom ove slikovnice, učenici razvijaju svijest o zaštiti okoliša i važnosti odgovornoga ponaša.

Hranjec (2006) navodi kako se ova autorica najviše iskazala slikovničkim štivom, svjesna da je životne istine i sadržaje s kojima će se ljudi susretati na iskustvenoj, spoznajnoj i misaonoj razini, potrebno osvjetliti najprije najmanjim čitateljima. Naravno, same istine trebaju se prilagoditi dječjem svijetu, a napisati kvalitetno djelo dječje književnosti nije nimalo lak posao. Cmok (2019) objašnjava da kvalitetan autor dječje književnosti treba posjedovati želju za znanjem, pronicljivost i oštroumnost te da treba njegovati vrcavost i mladolikost duha te shvaćati dječje poimanje stvarnosti i razumjeti dijete. To su upravo kvalitete lako uočljive u djelima ove spisateljice. Uz *Pismo iz Zelengrada*, Videk je poznata i po biblijskom ciklusu sa slikovnicama: *Kralj rođen u štalici* (1999.), *Kako je živjela Sveta Obitelj* (1999.), *Noina lađa* (2000.), *Postanak svijeta* (2001.) i *Danijel među lavovima* (2004.).

Godine 2019. Ministarstvo znanosti i obrazovanja provelo je anketni upitnik o preporukama izborne lektire s ciljem lakše nabave određenih naslova. Upitnik su ispunjavali učitelji razredne nastave, nastavnici hrvatskoga jezika i školski knjižničari, sveukupno 8 344 njih. *Pismo iz Zelengrada* na ovom se popisu pronašlo u top 20 naslova izborne lektire za prvi i drugi razred osnovne škole, točnije, na 4. mjestu s 2672 glasa. Iznad njega, nalaze se *Tri medvjeda i gitara* Ljudevita Bauera s 2796 glasova, *Plesna haljina žutog maslačka* Sunčane Škrinjarić s 2815 glasova te *Pale sam na svijetu* Jensa Sigsgaarda s 3427 glasova.

Više je razloga zašto ovo djelo drži tako visoko mjesto na ljestvici. Kroz svoj jednostavan i vedar pristup te rimovane i ritmične stihove, spisateljica prenosi ekološku poruku o važnosti zaštite prirode. Također, autorica problematizira ljudski nemar prema prirodi te

utjecaj istoga na mir i život stanovnika šume. Iako „dječja književnost nije sluškinja pedagogije“ (Crnković i Težak, 2002), ta problematika nije samo bitna za sat Hrvatskoga jezika na kojem se obrađuje ovo književno djelo. Tema zaštite okoliša prožima se kroz cijeli život, cijelu razrednu nastavu i gotovo sve predmete. Na taj način, učitelji povezuju nastavne predmete kroz jasnu temu zaštite okoliša, točnije, voda, što omogućuje široki spektar aktivnosti u svim predmetima razredne nastave. Sve te aktivnosti mogu biti usmjerene na praktično djelovanje učenika, aktivno učenje, timski rad, usmjerenost na proces istraživanja i traženje rješenja na postavljeni problem što uvelike pospješuje razvoj kritičkoga mišljenja i ekološke svijesti.

Nadalje, ovo je djelo i slikovnica koje je popularna dječja knjiga jer svojim multimodalnim djelovanjem omogućuje lakše razumijevanje djela i dublje shvaćanje poruke. Važnost ilustracije je neupitna. Ona je ključni element u slikovnicama. Ilustracija obogaćuje tekst, daje mu novu dimenziju i omogućuje učeniku da, dok odrasli čita, on istražuje sliku i proživljava primanje vizualnih informacija. Prema tome, slikovnica može biti odličan način kroz koji će učenici spoznavati bitne teme, kao što su zaštita okoliša i voda. Ilustracije u slikovnici posreduju priču uz tekst te će pripomoći učenicima koji su čitači početnici prilikom stvaranja cjelokupnoga doživljaja i isticanja važnoga u priči.

Ova je slikovnica iznimno vrijedna i svojom temom. Kvalitetnom unutarpredmetnom i međupredmetnom korelacijom ove teme, učenici ne samo da ispunjavaju propisane predmetne i međupredmetne odgojno-obrazovne ishode i povezuju lektiru sa sadržajem drugih nastavnih predmeta, već i sa sadržajem iz stvarnoga života. „Jedino ćemo tako dijete shvatiti i smisao čitanja i razviti poštovanje prema knjizi“ (Gabelica i Težak, 2019, str. 166).

Unatoč naizgled jednostavnoj i zanimljivoj slikovnici, samo djelo i nije najdraži izbor učenika. Naime, u istraživanju provedenom 2008. godine u četiri treća razreda osnovne škole u jednoj zagrebačkoj školi, od četiri ponuđena lektirna djela, *Pismo iz Zelengrada* zauzelo je tek četvrto mjesto s 10,84 % s prosječnom ocjenom 3,73. Dobiveni rezultati se ujedno i nadovezuju na rezultate sadržajne analize, čiji su rezultati učenika bili su iznimno loši. „Na pitanje kome su likovi iz knjige *Pismo iz Zelengrada* uputili pismo, čak 74,70 % učenika nije znalo odgovor. Također, na pitanje što su životinje napisale u pismu, 66,28 % nije znalo točan odgovor“ (Gabelica i Težak, 2019, str. 115).

Brojni faktori utječu na učenika. Okružen brojnim podražajima i informacijama, ali i razvojem društva, ljudski se interesi mijenjaju. Tako se mijenjaju i dječji interesi. Dobiveni

rezultati istraživanja pokazuju važnost kvalitetnog učitelja, kvalitetnog pristupa obradi lektirnoga djela i sadržajnoj analizi djela s naglaskom na poruku djela. Tako se djelo svojim sadržajem može lakše približiti i biti zanimljivije učenicima što omogućuje lakše učeničko shvaćanje glavne poruke i problematike djela.

Dakle, kvalitetnom obradom lektire, učenici ne ostvaruju samo propisane odgojno-obrazovne ishode nastavnoga predmeta, već i razvijaju kritičko mišljenje, pozitivnu sliku o sebi te vlastitu povezanost s prirodom i zajednicom, razlikuju pozitivne i negativne utjecaje čovjeka na prirodu i okoliš te uočavaju povezanost između prirode i zdravoga života.

5. 1. ESCAPE ROOM NA PRIMJERU DJELA PISMO IZ ZELENGRADA

5. 1. 1. Prikaz lektirnoga sata

Često se kaže da u prosvjeti dolazi do jaza kada su u pitanju teorija i praksa. Razlozi tomu su vanjski i unutarnji uvjeti učenja i njihov međusobni odnos. Bežen, Budinski i Billege (2018) navode unutarnje uvjete učenja, a to su intelektualne i psihomotorne sposobnosti, relevantno predznanje i nekognitivne osobine o kojima ovisi motivacija za učenje, kao što su vrijednosti, stavovi i navike učenika. Vanjski uvjeti učenja su nastavni sadržaj, učitelj i njegova osposobljenost za uspješno poučavanje, oblici i metode poučavanja, zgrade i oprema, odnosno materijalno-tehnička opremljenost mjesta izvođenja nastave. Svi ti uvjeti mogu znatno utjecati na učenikovo poimanje, razumijevanje i doživljaj lektirnoga djela te na motivaciju prema čitanju.

Kako bi se taj jaz barem malo umanjio te kako bi se samo djelo *Pismo iz Zelengrada* približilo učenicima, ovo je djelo obrađeno kroz kreativni pristup lektiri u 2.c razredu u zagrebačkoj školi Osnovnoj Školi Vladimira Nazora pod vodstvom učiteljice Ivane Mikec. Djelo je obrađeno u otvorenom sustavu kao aktivnost *escape room* u trajanju od dva školska sata (Prilog 1). U razredu je 14 učenika, 6 djevojčica i 8 dječaka, a obrada lektire provest će se u skupinama od troje ili četvero učenika.

Uvodni dio

U uvodnom dijelu sata, učiteljica učenike motivira postavljanjem pitanja: „Brinu li se stanovnici vašeg mjesta dovoljno o zaštiti okoliša?“ Potaknuti pitanjem, učenici provode kratku

raspravu. Kroz tu raspravu, učenici otkrivaju temu nastavnoga sata i obradu lektirnoga djela. Tada, učenicima se najavljuje rad u skupinama, a u skupine se dijele izvlačeći papirić na kojima su fotografije zagađene prirode. Svi učenici s istom fotografijom pripadaju jednoj skupini. Prije početka rada, učiteljica učenicima najavljuje obradu lektire kao aktivnost *escape room* te daje kratke upute za rad.

Središnji dio

Glavni dio sata, učenici u skupinama rješavaju zadatke. Svaki zadatak je trag koji učenike vodi postepeno do cilja, a to je pronalazak ključa za izlaz iz učionice. Ključ za izlaz je rečenica koja sadrži informaciju o datumu kojeg se održava Dan voda. Tragova je šest, a organizirani su da prate fabulu djela:

1. trag – Križaljka vezana uz likove, mjesto radnje i uvodni dio djela (Prilog 2)
2. trag – Slagalica vezana uz zaplet i vizualni dio slikovnice (Prilog 3)
3. trag – Kviz znanja vezan uz zaplet i tekstualni dio slikovnice (Prilozi 4, 5, 6 i 7)
4. trag – Istraživanje vizualnog dijela slikovnice (Prilog 8)
5. trag – Analiza i nadopuna pisma iz Zelengrada (Prilog 9)
6. trag – Premetaljka vezana uz rasplet (Prilog 10)
7. trag – Zagonetka koja je ključ izlaska iz igre i završni dio djela (Prilozi 11, 12, 13 i 14)

Učenici započinju igru rješavajući križaljku. Kada je riješe, uočavaju da su kvadrati u kojima se nalaze neka slova obojeni. Ti obojeni kvadratić sadrže slova koja skupa čine premetaljka. Učenici otkrivaju tajnu riječ koja je „ormar“. Ormar u učionici mjesto je gdje učenici odlaze pronaći sljedeći trag.

U ormaru ih čeka kutija sa slagalicom. Slagalica je ilustracija jedne stranice iz slikovnice. Slažući slagalicu, učenici uočavaju da obje strane imaju određeni sadržaj, ilustraciju iz djela, a na poleđini ključ za sljedeći trag. Kako bi otkrili koji je ključ, trebaju odgovoriti na pitanje vezano uz djelo, a to je „tko se razbolio“. Odgovor je potok, a što potiče učenike da u razredu pronađu fotografiju potoka.

Kada pronađu fotografiju, preuzimaju papir i otkrivaju da se na njenoj poleđini nalazi kviz znanja. Točna rješenja čine šifru koju trebaju pronaći u razredu. Kako bi se osiguralo da

učenici međusobno ne prepisuju te da su točno odgovorili na sva pitanja koja će ih naposljetku odvesti do sljedećega traga, svaka skupina imat će isti radni listić, samo što će odgovori na svako pitanje biti postavljeni u drugačijem redosljedju. To naposljetku tvori četiri jedinstvene šifre postavljene na drugoj lokaciji u razredu. Uz točne šifre, po razredu je postavljeno još nekoliko netočnih šifri kako bi se osiguralo da učenici ne brzaju s radom i preskaču korake.

Mjesto točne šifre sadrži sljedeći zadatak sakriven u knjizi, a to je radni listić koji sadrži matematičke zadatke usmjerene na iščitavanje vizualnog djela slikovnice. Učenici s ilustracije trebaju iščitati broj životinja sa slike te isti pribrojiti zadanom broju. Dobivene zbrojeve, sukladno danoj tablici, preoblikuju u slova i otkrivaju mjesto sljedećeg traga, a to je zid. Na zidu će se nalaziti kuverte u kojima će biti pismo iz Zelengrada i daljnji zadatci, a to su upisati dijakritičke znakove na zadana slova te dopuniti pismo koristeći Morseovu abecedu. Gotov zadatak pokazuju učiteljici. Ako je sve točno, učiteljica im daje kutijicu u kojoj se nalazi sljedeći zadatak, a to je premetaljka poruke priče.

Otkrivši poruku priče, uviđaju da je jedna riječ podebljana. Zatim, u učionici traže sliku podebljane riječi. Na njoj se krije posljednja zagonetka koja je ključna za izlazak iz igre, a to je zamijeniti brojeve i slova i nadopuniti rečenicu. Rečenica je u svim skupinama jednaka, ali svaka skupina otkriva drugu riječ unutar nje. S obzirom na to da se želi osigurati da svi učenici riješe sve zadatke i otkriju tajnu rečenicu, kada neka skupina završi, ključnu rečenicu čuva za sebe i čeka ostale da završe s radom.

Nakon završetka rada svih skupina, učenici sjedaju na svoja mjesta te ih učiteljica usmjerava da promatranjem učionice pronađu kovčeg u kojem bi se mogao nalaziti ključ učionice. Kada pronađu kovčeg, učiteljica učenicima otkriva da se kovčeg otvara isključivo ako cijeli razred u isto vrijeme pročita ili izgovori tajnu rečenicu koju su dobili u posljednjem zadatku. Na znak, učenici izgovaraju rečenicu za bijeg iz *Sobe za bijeg* te učiteljica otvara kovčeg. U kovčegu se nalazi ključ i diploma za sudjelovanje.

Završni dio

Na kraju sata učenici provode kratku raspravu o dojmovima o satu lektire te vrednovanje kao učenje i vrednovanje za učenje. Kao domaću zadaću, nastavak istraživanja i produbljanja teme zaštite okoliša i voda, učenici dobivaju dodatan zadatak za samostalno istraživanje, a to je istražiti koji otpad se može iskoristiti da se napravi neki novi uporabni predmet.

Vrednovanje

Jedna od važnih sastavnica u nastavi lektire je vrednovanje. Vrednovanjem učitelji procjenjuju ostvarenost odgojno-obrazovnih ishoda nakon određenog razdoblja učenja i poučavanja, učitelji i učenici dobivaju uvid u napredak u radu koje omogućuje učenikovo unaprjeđenje svojega učenja, a učitelji poučavanja, te učenici uče kritički promišljati o svojem učenju, unaprijediti i preuzeti kontrolu nad svojim učenjem. Lazzarich (2017) naglašava da se u nastavi lektire naglasak u vrednovanju treba staviti na čitateljske kompetencije jer se na taj način može suzbiti formalizam u interpretaciji djela i nadvladati trivijalizacija. Postoje tri vrste vrednovanja: vrednovanje naučenoga, vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje. Primjenom sva tri pristupa vrednovanja u nastavi u kombinaciji s kvalitetnim povratnim informacijama i jasno definiranim kriterijima rada i ocjenjivanja, učenicima se omogućuje jak poticaj u radu i napredak u učenju.

Učeničko vrednovanje djela

U istraživanju provedenom 2008. godine *Pismo iz Zelengrada*, učenici su djelo ocijenili s prosječnom ocjenom 3,73. Na provedenom lektirnom satu, željelo se provjeriti s kojom će ocjenom učenici ocijeniti ovu lektiru na početku te na kraju sata. Time bi se ujedno dobio uvid u stav učenika prema lektirnom djelu sukladno njegovoj provedbi na satu, odnosno, hoće li kreativni pristup lektiri imati utjecaja na učeničko poimanje i vrednovanje djela.

Prije obrade lektirnoga djela, razred je ocijenio ovo djelo s prosječnom ocjenom 4,07, pri čemu su rezultati poprilično slični onom dobivenom 2008. godine. Točnije, ocjena za ovo lektirno djelo bila je vrlo dobar.

Nakon provedenoga sata, učenici su ponovno trebali vrednovati književno djelo te je tada prosječna ocjena bila 4,78. Dakle, ocjena je značajno porasla te je bila ocijenjena ocjenom odličan. Kada se učenike tražilo objasniti svoje odgovore, jedanaestero je učenika navelo da su visoku ocjenu dali zato što im je bilo zabavno i zanimljivo, dvoje učenika jer im se svidjelo istraživanje, jedan učenik jer su mu se svidjele konkretne igre i aktivnosti, točnije, kviz, jedan učenik jer je bilo teško, jedan zbog lijepo suradnje u skupini te jedan zbog nesuradnje u skupini, odnosno jer je drugi učenik rješavao više zadataka.

Prema tome, rezultati učeničkoga vrednovanja lektire pokazali su da je kreativni pristup obradi lektirnoga djela izuzetan faktor u učeničkoj percepciji i shvaćanju lektire i njezine poruke, o čemu će riječ biti u sljedećem podnaslovu.

Vrednovanje za učenje

Vrednovanje za učenje vrsta je formativnog oblika vrednovanja te se odnosi na proces prikupljanja povratnih informacija o procesu učenja i poučavanja i interpretaciju prikupljenih informacija, uočavanju i otklanjanju nedostataka koje učenici imaju tijekom procesa učenja.

Ovo se vrednovanje odvija za vrijeme učenja i poučavanja te dobivenim rezultatima učitelji uviđaju učinkovitost svoga rada, unaprjeđuju svoje poučavanje, procjenjuju razinu usvojenosti znanja i vještina, motivacije za učenje te dobiva u uvid učeničke interese što tada korekcijom poučavanja pomaže i učenicima unaprijediti svoje učenje.

S obzirom na važnost učeničke povratne informacije i unaprjeđenje sati lektire, nakon pronalaska ključa sobe i uspješnog bijega, učenici su kao posljednji zadatak dobili ispuniti izlaznu karticu koja je u sebi sadržavala vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje (Prilog 15). Element vrednovanja za učenje bio je zadatak 3-2-1, odnosno, napisati tri stvari koje je učenik saznao, dvije koje su mu bile zanimljive te jedno pitanje na koje je želio dobiti odgovor.

Analiza ispunjenih izlaznih kartica analizirat će se na dva načina. Prvi način odnosi se na učeničke odgovore sukladno odgovorima u 3-2-1, a drugi način sukladno temi svih odgovora. Učenike se tražilo da napišu tri stvari koje su saznali na satu lektire. Pri tome je 14 % učeničkih odgovora bilo vezano uz aktivnosti unutar *sobe za bijeg* te kako su istraživanjem riješili određene zadatke, a 29 % učeničkih odgovora bilo je vezano uz suradnju u timu. Naime, taj je postotak učenika naveo da su kroz ovaj lektirni sat naučili bolje sudjelovati u radu u skupinama te kako surađivati s drugim učenicima iz razreda, konkretnije, suprotnim spolom. Najveći postotak učeničkih odgovora bio je vezan uz temu okoliša. Čak je 57 % učenika naveo da su saznali o nebrizi ljudi prema okolišu te važnosti očuvanja prirode. Prema tome, rezultati su više nego zanimljivi te je vrijedno da je veliki postotak učenika spoznao važnost očuvanja okoliša, posebice uz svjetlosno, zvučno onečišćenje te cjelokupno onečišćenje prirode. Baš zato, ovo je lektirno djelo vrlo pogodno za korelaciju s Prirodom i društvom te temama Dana voda i onečišćenja prirode koje se također obrađuju u drugom razredu osnovne škole.

Sljedeća sastavnica koja se tražila od učenika bila je navesti dvije stvari koje su im bile zanimljive. Ovdje su učenici ponudili raznovrsne odgovore, kao što su matematički zadatci, slagalica, istraživanje itd. Sve to se može ukalupiti te zaključiti da je 100 % učeničkih odgovora u ovoj sastavnici povezano uz aktivnosti unutar igre *Escape room* te da su aktivnosti bile zanimljive i zabavne. Dijete najviše vremena provodi igrajući se, a u igri se razvijaju svi segmenti dječjeg razvoja, a to su tjelesne, intelektualne i socio-emocionalne sposobnosti. Osjećaj velikog zadovoljstva dolazi kada dijete pokaže sve što zna i što može, a prilika za to je upravo igra *Escape room* organizirana tako da je prilagođena učeničkim sposobnostima. Dolazak do osjećaja zadovoljstva u nastavi treba biti ugodan i poticajan za sve sudionike. Stvorena atmosfera posljedično potiče i motivira sudjelovanje u igri, a to rezultira maksimalnim angažmanom učenika. Kroz kreativni pristup lektiri, razvijaju se i ostvaruju književni i jezični ciljevi te divergentno mišljenje učenika.

Posljednja sastavnica, a to je napisati jedno pitanje na koje žele dobiti odgovor, dobila je najmanje učeničkih odgovora, odnosno, pitanja. Na tu je sastavnicu odgovorilo 12 učenika, a samo je 50 % odgovora bilo pitanje. Ostali su učenici kao odgovor naveli da nemaju pitanje na koje žele saznati odgovor. Od dobivenih pitanja, gotovo su sva pitanja bila vezana uz stvaranje djela, pri čemu su učenici željeli dobiti odgovore na sljedeća pitanja:

1. Koji je bio mjesec kada se je pisalo djelo?
2. Kada se priča pisala?
3. U koliko se sati pisala priča?
4. Tko je sve bio u potoku?
5. Kako ti se (učiteljici) svidjelo djelo?

Sukladno dobivenim odgovorima, dobio se u uvid stav učenika prema lektirnome djelu i poruci koju ono šalje, stav prema provedenom lektirnom satu te neka pitanja koja u daljnjem radu mogu poslužiti i kao baza za daljnje istraživanje toga djela.

Sagledano iz prizme teme svih odgovora, učenički se odgovori mogu podijeliti u tri teme: izvedba sata, okoliš te rad u skupinama. Najviše je odgovora sadržavalo temu izvedbe sata, pri čemu je 59 % učenika izrazilo pozitivne povratne informacije prema organizaciji sata i aktivnostima. Učenicima su se svidjele zagonetke, istraživanje, matematički zadatci, kviz znanja, križaljke, dobivena diploma, težina zadataka te slagalica. Drugo mjesto zauzeli su odgovori na temu okoliša. Nakon ovoga sata, učenici su spoznali važnost očuvanja i čišćenja

okoliša, važnost razvrstavanja otpada te neprestani problem onečišćenja prirode i okoliša. Posljednje mjesto zauzela je tema suradnje i rada u skupinama. Kako surađivati i biti prvi te kako raditi u skupini sa isključivo suprotnim spolom obuhvatilo je 17 % učeničkih odgovora.

Dakle, dobivenom izlaznom karticom, učenici su vrednovali lektirni sat i vrijednosti lektirnoga djela. Dobiveni rezultati pokazuju da su obradom *Pisma iz Zelengrada* kroz kreativni pristup lektiri, odnosno organizacijom sata poput *sobe za bijeg* mogu razviti motivacija prema lektirnom djelu, suradničko učenje i rad prilikom kojeg učenici samostalno otkrivaju sastavnice i vrijednosti djela. Povezivanjem tih vrijednosti djela s vlastitim životom i iskustvima, učenici razvijaju sposobnosti i kompetencije za učenje otkrivanjem, motivaciju za čitanjem i otkrivanjem drugih književnih djela, lakše snalaženje u svakodnevnom životu, bolje shvaćanje samoga sebe i svijeta oko sebe te naposljetku razvoj moralnih i etičkih vrednota.

Vrednovanje kao učenje

Vrednovanje kao učenje vrsta je formativnog oblika vrednovanja te se odnosi na metakognitivni pristup poučavanju koji učenike uključuje u proces donošenja odluka o koracima u učenju. Odnosno, učenici preuzimaju odgovornost za svoje učenje i prate vlastiti napredak i postignuća. Praćenjem vlastitoga rada, učenici promišljaju o svojem učenju i tako samoregulirano uče. Vrednovanje kao učenje dijeli se na samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje.

U evaluacijskom listiću koji su učenici dobili na kraju lektirnoga sata, od učenika se tražila samoprocjena. Učenici su trebali označiti slaganje s tvrdnjama koji su se željele procijeniti, a to su bile suradnja u timu, vlastito sudjelovanje na satu te jasnoća zadataka. Slaganje s tvrdnjama bilo je označeno s tri osjećajnika. Dakle, vrednovanje kao učenje bilo je označeno na tri razine – potpuno slaganje, djelomično slaganje te neslaganje.

Rezultati samovrednovanja pokazali su se jednakima za sve sastavnice samoprocjene. Prema rezultatima, pokazalo se da je 93 % učenika u potpunosti razumjelo upute, odnosno da je jedan učenik djelomično razumio upute. Isti se rezultat ponovio i s aktivnim vlastitim sudjelovanjem na lektirnom satu. Osvrt učiteljice nakon lektirnoga sata je i potvrdio da su učenici razumjeli što se od njih očekivalo te da je većina učenika aktivno sudjelovala. Prilikom rada u skupinama bile su potrebne neke intervencije jer su učenici bili podijeljeni u heterogene skupine sukladno svojim sposobnostima pa je prilikom rada nedostajalo suradnje i

strpljivostima među učenicima. Neovisno o tomu, rezultati suradnje u skupinama ponovno su bili 93 % za potpunu suradnju te 7 % za djelomičnu suradnju.

Kako bi se uspješno došlo do sljedećega zadatka i konačnoga cilja, ključa sobe, potrebna je kvalitetna komunikacija igrača, timski rad, pažnja i kooperativnost. Sukladno dobivenim rezultatima, može se zaključiti da se korištenjem aktivnosti *sobe za bijeg* u nastavi lektire razvijaju sposobnosti rada u skupinama, suradnje i aktivnoga sudjelovanja kroz rad i imerziju u lektirno djelo.

6. ZAKLJUČAK

Čitanje je višestruko složena djelatnost koji obuhvaća jezičnu, misaonu, spoznajnu, tjelesnu, komunikaciju i stvaralačku djelatnost. S obzirom na svoju kompleksnost, čitanje od djeteta iziskuje mnogo vremena za razvoj čitanja te razvoj čitanja s razumijevanjem. Jedan od načina na koji se čitanje može razviti jest čitanjem lektirnih djela koja će se kasnije, obradom i analizom na satu, produbljivati i dodatno spoznavati.

Cilj sata lektire je razvoj ljubavi prema čitanju, razvoj čitalačke pismenosti, čitalačke kulture i učenikovog književnog ukusa te poticanje učenika na čitanje iz užitka. No, u stvarnosti je situacija suprotna. Djeca osjećaju odbojnost prema čitanju, a čitanje im stvara osjećaj dosade i opterećenja. Djeca se udaljavaju od čitanja i knjiga. Jedan od razloga tomu su suhoparni sati lektire. Učitelji još uvijek obradi lektire pristupaju tradicionalno, traženjem vođenja lektirne bilježnice i reprodukcije bitnih sastavnica djela, bez približavanja djela učenicima i povezivanjem istog njihovom životu, kako bi djeca pomoću lektire spoznala i sebe.

Mnoga su istraživanja dokazala da učenici zbog tradicionalnog pristupa lektiri ne vole ili ne uživaju u čitanju književnih djela. Upravo zato, lektiri se treba pristupiti kreativno. Učenike treba zainteresirati, probuditi maštu i istraživački duh. Kreativnim idejama i aktivnostima, učenici se uživljavaju u lektirno djelo te se u njima budi želja za daljnje čitanje i istraživanje drugih djela.

Jedan od kreativnih pristupa je i aktivnost *soba za bijeg*. Cilj ove aktivnosti je „pobjeći“ iz sobe, a kako bi pronašli izlaz i pobijedili, učenici moraju riješiti niz izazova i zagonetki povezanih uz lektirno djelo. Uzbudjenje, napetost, natjecanje s drugim skupinama i vremenom te zanimljive aktivnosti samo su neke sastavnice koje će učenika uživjeti u lektirno djelo te

probuditi istraživački duh kroz koji će učenici spoznati dosad nepoznato te oplemeniti svoja iskustva. Učiteljevom spremnošću i pripremom kreativnih sati lektire, učenici će razviti ljubav prema čitanju i naviku čitanja koja će biti korak naprijed u razvoju čitatelja i njegove čitalačke kulture i pismenosti.

LITERATURA

Bognar, L. (2011). Kreativnost u nastavi. *Napredak*. 153(1), 9–20.

Bratanić, M. (1997). *Susreti u nastavi: Mikropedagoški pristup*. Zagreb: Školska knjiga.

Centner, S. (2007). *Kako zavoljeti knjigu i čitanje*. Đakovo: Tempo.

Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.

Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja: od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Gabelica, M., & Težak, D. (2019). *Kreativni pristup lektiri*. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

Gabelica, M., Radmanić, A., Skrbini, A. i Varjačić, Lj. (2014). Lektira – zadnja crta obrane čitanja u digitalnome dobu. *Književnost i dijete*, 3(4), 54-73.

Go analogue: Matthew DuPlessie at TEDxBoston. (2013, srpanj 12). [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=tTcl5I0Wbzk>

Huzjak, M. (2006). Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu. *Odgojne znanosti*, 8(1), 289-300. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26205>

Jerkin, C. (2012). Lektira našeg doba. *Život i škola*. LVIII(27), 113–132.

Kadum-Bošnjak, S. i Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori* 2(2), 35-51.

Lazarich, M. (2001). Interes srednjoškolaca za sadržaje lektire. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. 6(45), 7-15.

Lazarich, M. (2017). *Metodika hrvatskoga jezika u razrednoj nastavi*. Zagreb: UFRI.

- Lazzarich, M., i Čančar, A. (2020). Dječja Lektira i Novi Mediji. *Metodički Ogledi*, 27(2), 149-170. doi:10.21464/mo.27.2.10
- Lučić – Mumlek, K. (2002). *Lektira u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Narančić Kovač, Smiljana. (2019). Dječja književnost i slikovnica u nastavi stranoga jezika. U: M. Lütze-Miculinić (Ur.) *Izazovi učenja stranoga jezika u osnovnoj školi* (str. 336-357). Zagreb: Ljevak.
- Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik: prijedlog (2016).
- Nicholson, S. (2015). *Peeking behind the locked door: A survey of escape room facilities* [White paper]. <http://scottnicholson.com/pubs/erfacwhite.pdf>
- Nicholson, S. (2018). Creating engaging escape rooms for the classroom. *Childhood Education*, 94(1), 44–49. <https://doi.org/10.1080/00094056.2018.1420363>
- Nicholson, S. (2018). Creating engaging escape rooms for the classroom. *Childhood Education* 94(1). 44-49. <http://scottnicholson.com/pubs/escapegamesclassroom.pdf>
- Reich, S. M., Yau, J. C., Xu, Y., Muskat, T., Uvalle, J., & Cannata, D. (2019). Digital or Print? A Comparison of Preschoolers' Comprehension, Vocabulary, and Engagement From a Print Book and an e-Book. *AERA Open*, 5(3), 233285841987838. <https://doi.org/10.1177/2332858419878389>
- Rosandić, D. (1986). *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rosandić, D. (2005). *Metodika književnog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ryan, M. (1991). *Possible Worlds, Artificial Intelligence, and Narrative Theory*. Indiana University: Bloomington & Indianapolis Press.
- Velički, V.(2013). *Pričanje priča - stvaranje priča. Povratak izgubljenomu govoru*. Zagreb: Alfa.
- Velički, V. i Turza-Bogdan, T. (2015./2016). Otvoreni metodički sustav kao izazov u nastavi književnosti u mlađim razredima osnovne škole. *Školske novine*. 37, 38 i 39.
- Vranjković, Lj. (2011). Lektira u razrednoj nastavi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 57(25), 193-206.

Wiemker, M., Elumir, E., Clare, A. (2015). Escape Room Games U: Fachhochschule St. Pölten GmbH (Ur.) *Game Based Learning - Dialogorientierung & spielerisches Lernen analog und digital* (str. 55-68). Ikon: St. Pölten.

PRILOZI I DODATCI

Prilog 1. Priprava s detaljnim opisom mikroartikulacije sata lektire

Osnovna škola Vladimira Nazora

Adresa škole: Zagreb, Jordanovac ul. 23

Student/ica: Helena Svečnjak

Šk. godina: 2021./2022.

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA HRVATSKOGA JEZIKA

Nastavni predmet: Hrvatski jezik

Nastavna domena: Književnost i stvaralaštvo (B.)

Nastavna jedinica: *Pismo iz Zelengrada*, Nevenka Videk – obrada lektire

Razredni odjel: 2.c, učiteljica Ivana Mikec

Odgojno-obrazovni ishodi, razrada odgojno-obrazovnih ishoda:

ODGOJNO- OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA ODGOJNO- OBRAZOVNIH ISHODA	ODGOJNO- OBRAZOVNI ISHODI AKTIVNOSTI
OŠ HJ A.2.1. Učenik razgovara i govori u skladu s temom iz svakodnevnoga	- govori i razgovara o temama iz svakodnevnoga	Učenik svojim riječima opisuje brigu sugrađana o okolišu i vodama te

<p>života i poštuje pravila uljudnoga ophođenja.</p>	<p>života koje zaokupljaju njegovu pozornost</p> <p>- odgovara na pitanja i postavlja pitanja cjelovitom rečenicom</p> <p>- pažljivo i uljudno sluša sugovornika ne prekidajući ga u govorenju</p> <p>- upotrebljava nove riječi koje je naučio kao dio aktivnoga rječnika</p>	<p>važnost zaštite okoliša povezujući znanje s pročitanim tekstom.</p> <p>Učenik se tijekom govora koristi cjelovitim rečenicama.</p> <p>Učenik pokazuje pažnju tijekom slušanja drugih te prepoznaje trenutak za komentiranje i postavljanje pitanja.</p> <p>Učenik se u govoru koristi novim riječima koje je naučio.</p>
<p>OŠ HJ A.2.3. Učenik čita kratke tekstove tematski prikladne učeničkomu iskustvu, jezičnomu razvoju i interesima.</p>	<p>– odgovara na pitanja o pročitaneome tekstu</p> <p>– postavlja pitanja o pročitaneome tekstu</p> <p>– pronalazi podatke u čitanome tekstu prema uputi ili pitanjima</p>	<p>Opisuje pročitani tekst na temelju danih odgovora na pitanja o tekstu.</p> <p>Postavlja pitanja o pročitaneome tekstu.</p> <p>Vođenim pitanjima izdvaja podatke u tekstu.</p>

<p>OŠ HJ B.2.1.</p> <p>Učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – govori o čemu razmišlja i kako se osjeća nakon čitanja/slušanja književnoga teksta – izražava opisane situacije i doživljeno u književnome tekstu riječima, crtežom i pokretom – izražava vlastito mišljenje o događajima u priči i postupcima likova – uspoređuje postupke likova iz književnoga teksta s vlastitim postupcima i postupcima osoba koje ga okružuju 	<p>Opisuje mišljenje o djelu i dojmove na pročitani tekst.</p> <p>Svojim riječima izražava opisane situacije i doživljeno u književnome tekstu riječima.</p> <p>Učenik se usmeno izražava nakon pročitano g neknjiževnog teksta</p> <p>Uspoređuje postupke likova iz književnoga teksta s vlastitim postupcima i postupcima osoba koje ga okružuju</p>
<p>OŠ HJ B.2.2.</p> <p>Učenik sluša/čita književni tekst i razlikuje književne tekstove prema obliku i sadržaju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje priču, pjesmu, bajku, slikovnicu, zagonetku i igrokaz po obliku i sadržaju – prepoznaje glavne i sporedne likove 	<p>Razlikuje bajku od drugih poznatih vrsta djela.</p> <p>Prepoznaje i izdvaja glavne i sporedne likove.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje početak, središnji dio i završetak priče – smješta likove u vrijeme radnje i prostor 	<p>Raščlanjuje fabulu.</p> <p>Smješta likove u vrijeme radnje i mjesto radnje.</p>
--	--	--

Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema:

uku A.1.1. 1.Upravljanje informacijama.

Učenik uz pomoć učitelja traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.

uku A.1.3. 3. Kreativno mišljenje

Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.

osr B.1.2. Razvija komunikacijske kompetencije.

osr C.1.3. Pridonosi skupini.

goo C.1.1. Sudjeluje u zajedničkom radu u razredu.

goo C.1.2. Promiče solidarnost u razredu.

Međupredmetna povezanost (korelacija):

Priroda i društvo

PID OŠ A.2.2.

Učenik objašnjava organiziranost vremena i prikazuje vremenski slijed događaja.

PID OŠ A.2.3.

Učenik uspoređuje organiziranost različitih zajednica i prostora dajući primjere iz neposrednoga okružja.

Sat razrednika

osr A.2.1. Razvija sliku o sebi.

osr B.2.2. Razvija komunikacijske kompetencije.

osr B.2.4. Suradnički uči i radi u timu.

goo C.1.1. Sudjeluje u zajedničkom radu u razredu.

goo C.1.2. Promiče solidarnost u razredu.

Likovna kultura

OŠ LK C.2.1. Učenik prepoznaje i u likovnom ili vizualnom radu interpretira povezanost oblikovanja vizualne okoline s aktivnostima i namjenama koje se u njoj odvijaju.

Vrednovanje za učenje: Izlazna kartica 3-2-1

Vrednovanje kao učenje: rasprava, samovrednovanje pomoću pripremljenih izjava i pokazivanja palca usmjerenog prema gore, u stranu ili dolje.

Metode učenja i poučavanja:

- prema izvorima znanja:
 1. **pisane: metoda rada s književnoumjetničkim/ književnoznanstvenim/ književnokritičkim/ didaktičkim/ neknjiženim tekstom**
 2. **govorne: monološka i dijaloška**
 3. **vizualne:** (vizualni izvori – **slika, fotografije, skulptura, ilustracija, crtež, shema, tablica, film, TV emisija, radio-emisija, računalo, DVD**)
- prema aktivnostima:
 1. **vanjske: čitanje, slušanje, govorenje, pisanje i crtanje, pokazivanje, promatranje**
 2. **unutarnje: doživljavanje, zapažanje-uočavanje, zamišljanje-predočavanje, razmišljanje-uspoređivanje, usustavljivanje, zaključivanje, asociiranje, ocjenjivanje**
- prema sredstvima i načinima prenošenja i primanja obavijesti
 1. **auditivna sredstva** (radio, zvučna čitanka, nosači zvuka, skladba, **učiteljičin glas**)
 2. **vizualna sredstva** (**slike, fotografije**)
 3. **audiovizualna sredstva** (televizija, film, **računalo**, internet, DVD)
- prema recepcijsko-spoznajnim aktivnostima učenika:
 1. **metode koje omogućuju i pospješuju emocionalnu i imaginativnu recepciju djela te tumačenje djela**
 2. **metoda stvaralačkog čitanja, heuristička metoda, istraživačka metoda, reproduktivna metoda**
 3. **metoda stvaralačkog primanja teksta, analitičko-interpretacijska metoda i sintetizirajuća metoda**

Oblici rada: frontalni rad, rad u skupinama

Nastavna sredstva i pomagala: računalo, projektor, PPT prezentacija, radni listići, ormar, kovčeg, ključ, olovka i brisalo.

Metodički sustav/ sustavi:

1. Interpretativno – analitički sustav

KLJUČNE STRATEŠKE ODREDNICE	POLOŽAJ KNJIŽEVNOG TEKSTA	POLOŽAJ UČENIKA	POLOŽAJ UČITELJA	OBLICI RADA, KOMUNIKACIJA, METODE, SREDSTVA
Polazi se od doživljaja bajke <i>Pismo iz Zelengrada</i> Nevenke Videk, a zatim ju se samostalno interpretira kroz niz zadataka. Interpretacija se ostvaruje u međukomunikacij i učenika. Učenik će radom na analizi bajke zauzimati stav prema tekstu, postupcima i namjerama likova.	Književnoumjetnički i tekst <i>Pismo iz Zelengrada</i> Nevenke Videk temelj je za interpretaciju bajke na nastavnom satu.	Tijekom interpretacije učenik prati elemente fabule, uočava odnose likova i prosuđuje o njihovom ponašanju. Istodobno se razvija govorni izraz, usvaja leksik te uočava logička organizacija teksta.	Učiteljica metodički oblikuje sadržaj nastavnih etapa i situacija.	- metoda rada na tekstu -metoda govorenja i slušanja -metoda čitanja -dijaloška metoda i višesmjerni razgovor -komunikacijsko-funkcionalni pristup -frontalni rad

2. Korelacijsko – integracijski sustav

KLJUČNE STRATEŠKE ODREDNICE	POLOŽAJ KNJIŽEVNOG TEKSTA	POLOŽAJ UČENIKA	POLOŽAJ UČITELJA	OBLICI RADA, KOMUNIKACIJA, METODE, SREDSTVA
Unutarpredmetno se koreliraju sadržaji područja jezičnog izražavanja i književnosti. Međupredmetno se koreliraju sadržaji područja Hrvatskog jezika i Likovne kulture te Prirode i društva.	Učenici na temelju književnog teksta i razgovora o njemu upoznaju i savladavaju zadanu bajku.	Učenik se izlaže različitim komunikacijskim situacijama i tako aktivno sudjeluje nastavi.	Učiteljica pomaže učenicima osvijestiti stečena znanja i vještine koje će im pomoći u razumijevanju ključnoga pojma. Učiteljica usmjerava i vodi višesmjernu komunikaciju.	-frontalni rad -individualni rad -rad u skupini -metoda čitanja -metoda pisanja -metoda slušanja -metoda govorenja -metoda razgovora

3. Otvoreni sustav

KLJUČNE STRATEŠKE ODREDNICE	POLOŽAJ KNJIŽEVNOG TEKSTA	POLOŽAJ UČENIKA	POLOŽAJ UČITELJA	OBLICI RADA, KOMUNIKACIJA, METODE, SREDSTVA
U ovom nastavnom satu otvoreni sustav se temelji na takvoj nastavi, čiji sadržaj podučavanja, tijek i realizaciju primarno ne određuje učitelj, nego su određeni interesima, željama i sposobnostima učenika. Što je veća mogućnost da	Bajka <i>Pismo iz Zelengrada</i> Nevenke Videk polazište je za razvijanje učenikovih socijalnih i komunikativnih kompetencija iznoseći	Položaj učenika u otvorenom sustavu karakteriziran je samostalnošću. Naglasak je na aktivnom učeniku koji svojim misaonim i doživljajnim	Položaj učitelja u otvorenom sustavu karakterizira: - dopuštanje učenicima prostora za djelovanje, - poticanje (spontanih) aktivnosti učenika,	- frontalni rad - individualni rad - rad u skupini - višesmjerna komunikacija - metoda pokazivanja - metoda razgovora - metoda čitanja - metoda pisanja - metoda usmenog izlaganja

učenik određuje suodređuje kada, kako i s kim želi učiti, to je nastava otvorenija. Stupanj samoodređenja i suodređenja procesa učenja od učenika – odlučujući je kriterij otvorene nastave.	sam ili kada, želi nastava i samoodređenja i suodređenja od učenika – je otvorene	svoje stavove i mišljenja, a pritom aktivno slušajući druge uvažavajući njihove argumente.	sposobnostima i sudjeluje i doprinosi spoznavanju novog sadržaja. Učenik sam donosi odluke te sudjeluje u suodređenju nastavnog sadržaja.	- napuštanje monopola u planiranju nastave, - uspostavljanje simetrične komunikacijske strukture, - orijentiranje na interese, zahtjeve, želje i sposobnosti učenika	- metoda praktičnih radova - računalo, projektor, PPT prezentacija, nastavni listići, olovka, brisalo
--	---	--	---	--	---

STRUKTURA I TRAJANJE NASTAVNOGA SATA

1. Didaktička ponuda (10 min)

- a) *Motivacija:* Provodi se rasprava o angažiranosti stanovnika njihovog prebivališta o zaštiti prirode.
- b) *Upute za rad:* Učenici dobivaju upute o organizaciji i provedbi sata i rada u skupinama.
- c) *Pripremni radovi:* Vođenim razgovorom, učenici provode kratak razgovor o djelu.
- d) *Najava sata:* Učiteljica učenicima najavljuje obradu lektirnoga djela igrajući *Sobu za bijeg*.

2. Istraživački rad (59 min)

Učiteljica potiče rad učenika unutar skupina nakon čega slijedi izlaganje uratka svake skupine.

3. Objavljivanje rezultata (10 min)

- a) *Prezentacija uradaka:* Učenici zajednički izgovaraju tajnu rečenicu koja je ključ za izlaz iz igre.

b) *Sažimanje i uopćavanje*: Učenici usmeno sažimaju i ponavljaju obilježja lektirnoga djela te za kraj vrše samovrednovanje i ispunjavaju izlaznu karticu.

4. Novi zadaci (1 min)

Učenici dobivaju zadatak za samostalno istraživanje.

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE

Nastavna etapa	Sadržaj nastavne etape	Metodičko oblikovanje (<i>oblici rada i nastavne metode</i>)	Međupredmetne teme; Korelacija
1. Didaktička ponuda			
a) Motivacija	Učiteljica učenicima postavlja problemsko pitanje te se provodi kratka rasprava. <i>Brinu li se stanovnici vašeg mjesta dovoljno o zaštiti okoliša?</i>	- frontalni rad - dijaloška metoda - heuristička metoda	osr B.1.2. Razvija komunikacijske kompetencije.
b) Upute za rad	Učenici dobivaju upute o organizaciji i provedbi sata i rada u skupinama.	- metoda razgovora	uku A.1.3. 3. Kreativno mišljenje Učenik spontano i kreativno oblikuje i
c) Pripremni radovi	Učenici provode kratak razgovor o djelu. Tada se najavljuje rad u skupinama i podjela u skupine. Učenici iz kuverte izvlače papirić na kojima su fotografije zagađene prirode. Sukladno	- metoda usmenog izlaganja	izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.

<p>d) Najava sata</p>	<p>dobivenim fotografijama, učenici se dijele u skupine.</p> <p>Najavljuje se nastavna jedinica te se ukratko govori nekoliko informacija o spisateljici književnoga djela. Obrada lektirnoga djela provest će se igrajući <i>Sobu za bijeg</i> pa se objašnjavaju pravila igre.</p>	<p>- frontalni rad -dijaloška metoda -analitičko-interpretativna metoda</p>	<p>uku A.1.1. 1.Upravljanje informacijama. Učenik uz pomoć učitelja traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.</p>
<p>2. Istraživački rad</p>	<p>Prije početka rada, ponavljaju se pravila rada i upute za rad. Naglašava se da svi zadatci trebaju biti riješeni. <i>Soba za bijeg</i> sastoji se od 7 tragova nasumično sakrivenih po učionici.</p> <p>1. trag – Križaljka vezana uz likove, mjesto radnje i uvodni dio djela (Prilog 2)</p> <p>2. trag – Slagalice vezana uz zaplet i vizualni dio slikovnice (Prilog 3)</p> <p>3. trag – Kviz znanja vezan uz zaplet i tekstualni dio slikovnice (Prilog 4)</p> <p>4. trag – Istraživanje vizualnog dijela slikovnice (Prilog 5)</p>	<p>- rad u skupini - čitanje - pisanje -slušanje -govorenje -usmjereno čitanje -metoda rada s književnoumjetničkim tekstom -doživljavanje</p>	<p>uku A.1.1. 1.Upravljanje informacijama. Učenik uz pomoć učitelja traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.</p> <p>osr C.1.3. Pridonosi skupini.</p> <p>goo C.1.1. Sudjeluje u zajedničkom radu u razredu.</p>

	<p>5. trag – Analiza i nadopuna pisma iz Zelengrada (Prilozi 6)</p> <p>6. trag – Premetaljka vezana uz rasplet (Prilog 7)</p> <p>7. trag - Zagonetka koja je ključ izlaska iz igre i završni dio djela (Prilog 8)</p> <p>Učenici u skupinama rješavaju zadatke. Svaki zadatak je trag koji učenike vodi postepeno do cilja, a to je pronalazak ključa učionice te diploma.</p> <p>Učenici kreću s radom. Učiteljica promatra tijek rada te pomaže i savjetuje učenike o radu, ukoliko je to potrebno. Pri tome naglasak stavlja na analizu teksta i učenikovu sposobnost uočavanja važnih informacija.</p> <p>Za izvršenje zadatka učenici imaju oko 50 minuta.</p>	<p>-zamišljanje- predočavanje</p>	<p>goo C.1.2. Promiče solidarnost u razredu</p> <p>PID OŠ A.2.2. Učenik objašnjava organiziranost vremena i prikazuje vremenski slijed događaja.</p> <p>PID OŠ A.2.3. Učenik uspoređuje organiziranost različitih zajednica i prostora dajući primjere iz neposrednoga okružja.</p> <p>OŠ LK C.2.1. Učenik prepoznaje i u likovnom ili vizualnom radu interpretira povezanost oblikovanja</p>
--	---	---------------------------------------	---

			vizualne okoline s aktivnostima i namjenama koje se u njoj odvijaju.
3. Objavljivanje rezultata a) Prezentacija uradaka b) Sažimanje i uopćavanje	<p>Učenici zajednički izgovaraju tajnu rečenicu koja je ključ za izlaz iz igre. Na izgovoreni ključ, otvara se kovčeg s ključem, diplomom i nagradom.</p> <p>Učenici usmeno sažimaju i ponavljaju obilježja lektirnoga djela. Na kraju sata učenici provode vrednovanje kao učenje i vrednovanje za učenje te dobivaju diplomu za sudjelovanje.</p>	<p>- Metoda govorenja -Metoda slušanja</p> <p>- Metoda usmenog izlaganja - Usustavljivanje - Zaključivanje - Razmišljanje -Uspoređivanje - Sintetizirajuća metoda -Individualni rad</p>	<p>osr B.1.2. Razvija komunikacijske kompetencije.</p> <p>osr A.2.1. Razvija sliku o sebi.</p>
4. Novi zadatci	Kao domaću zadaću, nastavak istraživanja i produbljivanja teme zaštite okoliša i voda, učenici dobivaju dodatan zadatak za samostalno istraživanje, a to je istražiti koji otpad se	- dijaloška metoda	uku A.1.3. 3. Kreativno mišljenje Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje

	može iskoristiti da se napravi neki novi uporabni predmet.		<p>misli i osjeća je pri učenju i rješavanju problema.</p> <p>PID OŠ A.2.3. Učenik uspoređuje organiziranost različitih zajednica i prostora dajući primjere iz neposrednoga okružja.</p>
--	--	--	---

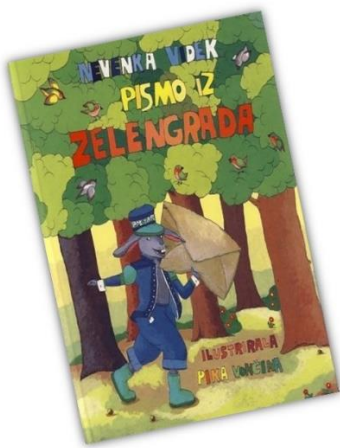
PLAN PLOČE

Koristi se prezentacija.

NEVENKA VIDEK

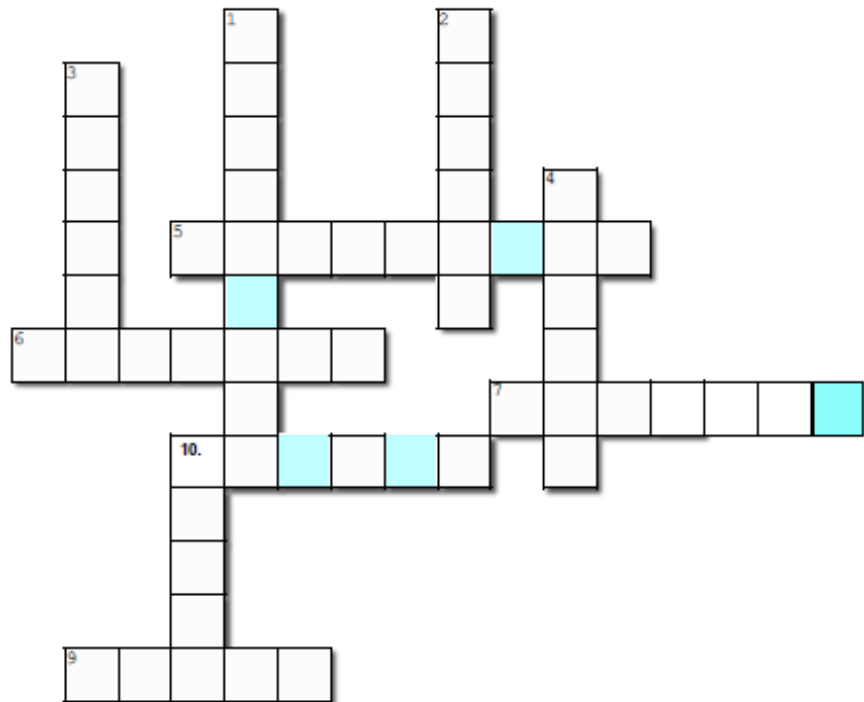

- Hrvatska književnica i profesorica kroatistike
- Danas piše i objavljuje enciklopedije
- *Pismo iz Zelengrada*,
- Biblijski ciklus sa slikovnicama: Kralj rođen u štalici (1999.), Kako je živjela Sveta Obitelj (1999.), Noina lađa (2000.), Postanak svijeta (2001.) i Danijel među lavovima (2004.)

Prilog 2. Prvi trag *sobe za bijeg*: križaljka vezana uz likove, mjesto radnje i uvodni dio djela

Riješite križaljku tako da odgovore na pitanja upišete u pravilna polja.
 Nakon što ispunite SVA polja, otkrijte sakrivenu riječ koja će vas odvesti do sljedećeg traga!

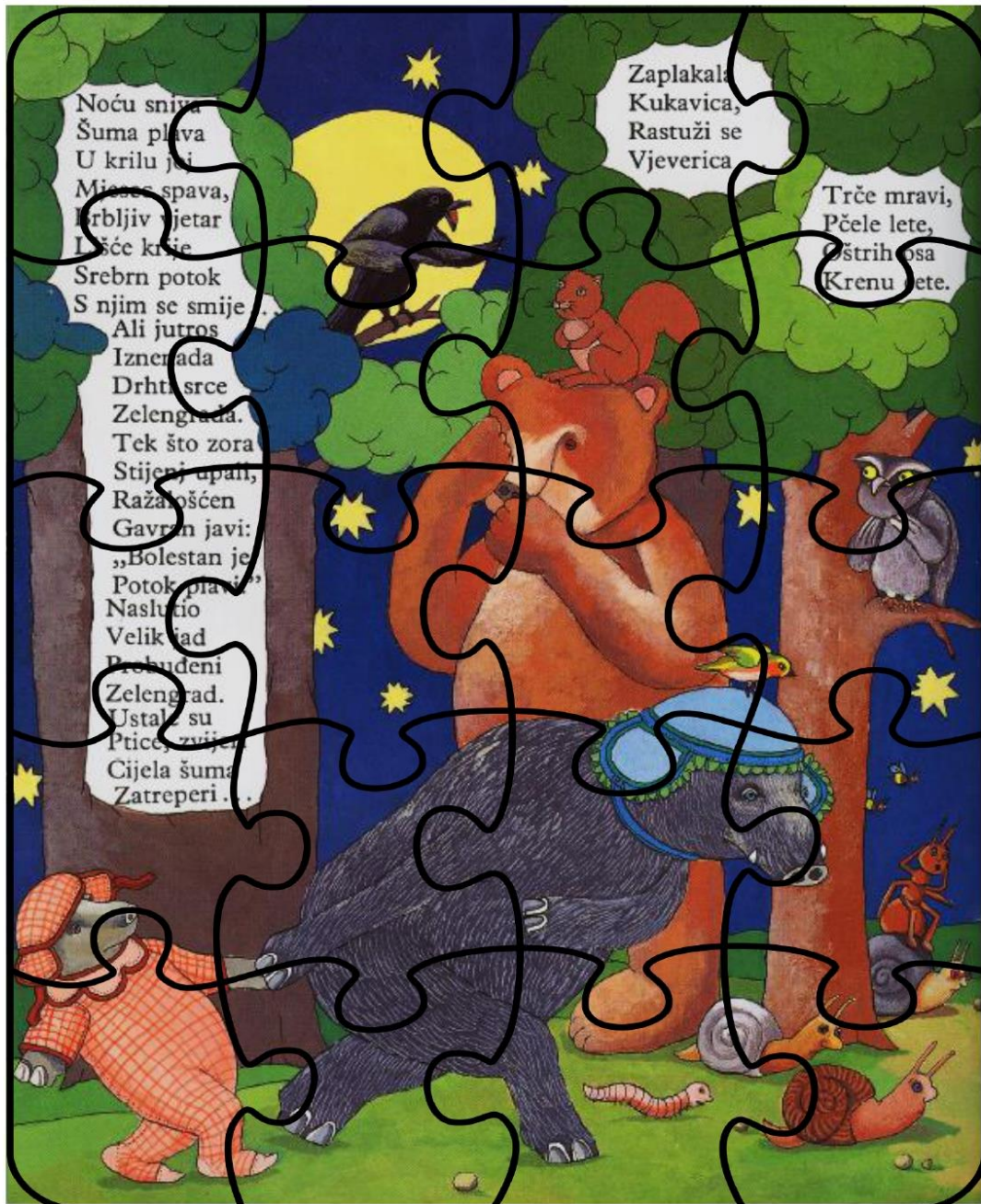
Vodoravno

- 5. Kako se zove šuma u kojoj se odvija radnja priče?
- 6. Tko je nestao u bujici?
- 7. Kako se zove spisateljica ove priče?
- 8. Koje je prijevozno sredstvo istreslo smeće u potočić?
- 9. Tko šije hlače?

Okomito

- 1. Dopuni rimu stihom iz priče: Punu ptica, skakutavih...
- 2. Što čita divlja svinja?
- 3. Tko peče tortu?
- 4. Tko je javio da je potok bolestan?
- 10. Što sadi poštar zeko?

TAJNA RIJEČ JE:

Noću sniva
 Šuma plava
 U krilu j...
 M... spava,
 Krblijiv vjetar
 L... k...
 Srebrn potok
 S njim se smije...
 Ali jutros
 Iznenada
 Drht... srce
 Zelengrada.
 Tek što zora
 Stijeni upali,
 Razapšćen
 Gavran javi:
 „Bolestan je
 Potok plavi“
 Naslućio
 Velik...
 Probudeni
 Zelengrad.
 Ustale su
 Ptice, zvijezde
 Cijela šuma
 Zatreperi...

Zaplakala
 Kukavica,
 Rastuži se
 Vjeverica

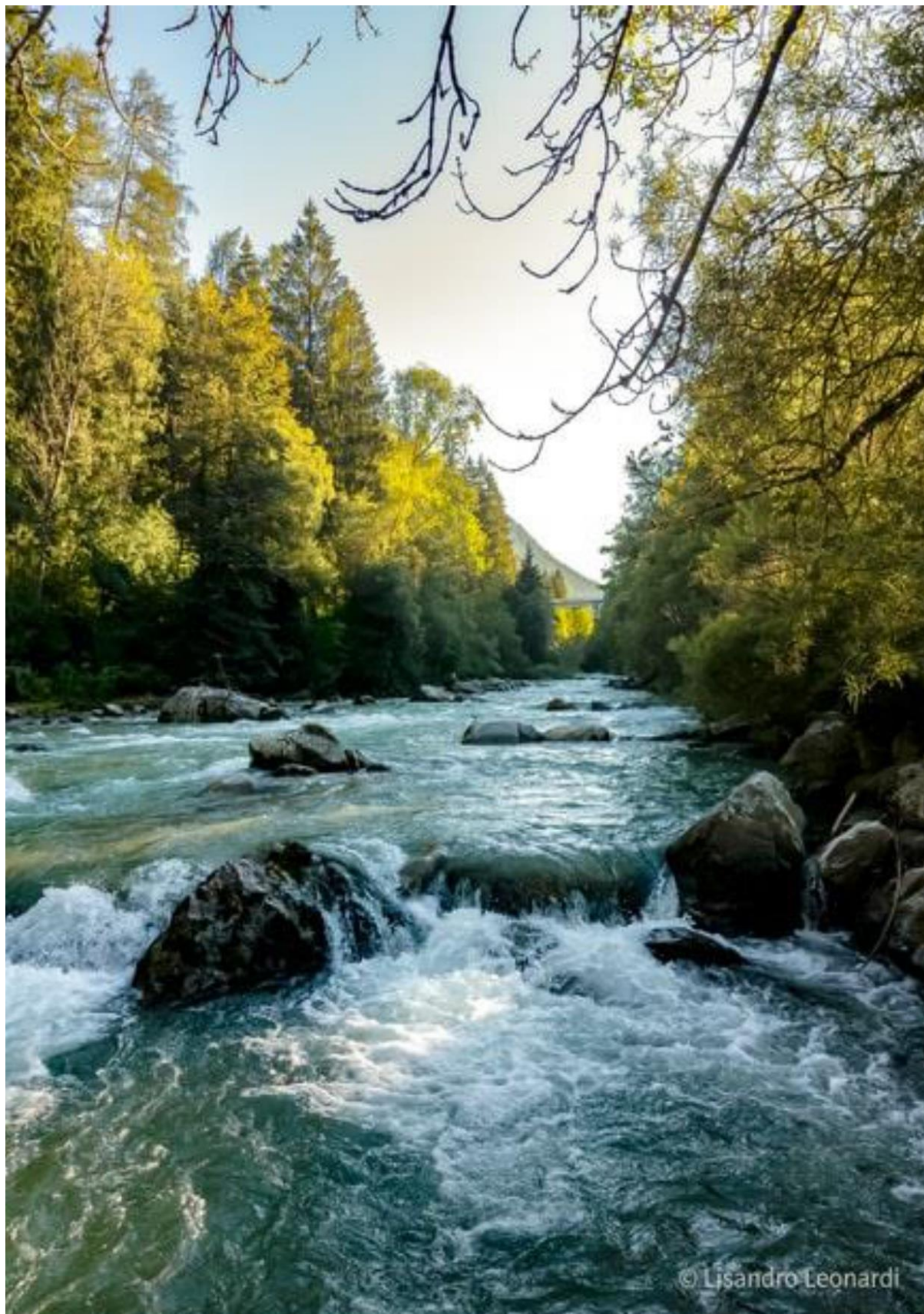
Trče mravi,
 Pčele lete,
 Oštrih nosa
 Krenu lete.

Tko je bolestan?

Pronađi ga u učionici! Tamo vas
čeka sljedeći trag.

Prilog 4. Treći trag *sobe za bijeg*: kviz znanja za prvu skupinu vezan uz zaplet i tekstualni dio slikovnice

KVIZ ZNANJA

1. Zašto se potok razbolio?

- A) Zato što je bilo jako hladno.
- B) Zato što je bio prepun smeća.
- C) Zato što su ljudi previše pecali.

2. Šumske životinje su:

- A) Lijene
- B) Složne
- C) Nesložne

3. Na obali su čekali:

- A) Jež i ježići
- B) Zec i zečići
- C) Mrav i mravići

4. Likovi koji se NE pojavljuju u ovoj bajci su:

- A) Srne
- B) Sove
- C) Mravi

5. Vrijeme radnje je:

- A) Po noći
- B) Jedan dan
- C) Nekoć davno

U UČIONICI PRONAĐITE LOZINKU. TAMO VAM JE NOVI TRAG.

LOZINKA

--	--	--	--	--

Prilog 5. Treći trag *sobe za bijeg*: kviz znanja za drugu skupinu vezan uz zaplet i tekstualni dio slikovnice

KVIZ ZNANJA

1. Zašto se potok razbolio?
 - A) Zato što je bio prepun smeća.
 - B) Zato što je bilo jako hladno.
 - C) Zato što su ljudi previše pecali.

2. Šumske životinje su:
 - A) Lijene
 - B) Nesložne
 - C) Složne

3. Na obali su čekali:
 - A) Jež i ježići
 - B) Zec i zečići
 - C) Mrav i mravići

4. Likovi koji se NE pojavljuju u ovoj bajci su:
 - A) Sove
 - B) Srne
 - C) Mravi

5. Vrijeme radnje je:
 - A) Po noći
 - B) Jedan dan
 - C) Nekoć davno

U UČIONICI PRONAĐITE LOZINKU. TAMO VAM JE NOVI TRAG.

LOZINKA

--	--	--	--	--

KVIZ ZNANJA

1. Zašto se potok razbolio?
 - A) Zato što je bilo jako hladno.
 - B) Zato što je bio prepun smeća.
 - C) Zato što su ljudi previše pecali.
2. Šumske životinje su:
 - A) Složne
 - B) Lijene
 - C) Nesložne
3. Na obali su čekali:
 - A) Mrav i mravići
 - B) Zec i zečiči
 - C) Jež i ježiči
4. Likovi koji se NE pojavljuju u ovoj bajci su:
 - A) Sme
 - B) Sove
 - C) Mravi
5. Vrijeme radnje je:
 - A) Jedan dan
 - B) Po noći
 - C) Nekoć davno

U UČIONICI PRONAĐITE LOZINKU. TAMO VAM JE NOVI TRAG.

LOZINKA

--	--	--	--	--

Prilog 7. Treći trag *sobe za bijeg*: kviz znanja za četvrtu skupinu vezan uz zaplet i tekstualni dio slikovnice

KVIZ ZNANJA

1. Zašto se potok razbolio?
 - A) Zato što su ljudi previše pecali.
 - B) Zato što je bio prepun smeća.
 - C) Zato što je bilo jako hladno.
2. Šumske životinje su:
 - A) Složne
 - B) Lijene
 - C) Nesložne
3. Na obali su čekali:
 - A) Jež i ježići
 - B) Zec i zečići
 - C) Mrav i mravići
4. Likovi koji se NE pojavljuju u ovoj bajci su:
 - A) Mravi
 - B) Sove
 - C) Srne
5. Vrijeme radnje je:
 - A) Po noći
 - B) Jedan dan
 - C) Nekoć davno

U UČIONICI PRONAĐITE LOZINKU. TAMO VAM JE NOVI TRAG.

LOZINKA

--	--	--	--	--

Prilog 8. Četvrti trag *sobe za bijeg*: istraživanje vizualnog dijela slikovnice

Promotri sliku i odgovori na pitanja.

1. Koliko je mrava na slici? + 10 =

2. Koliko je stabala na ilustraciji? + 12 =

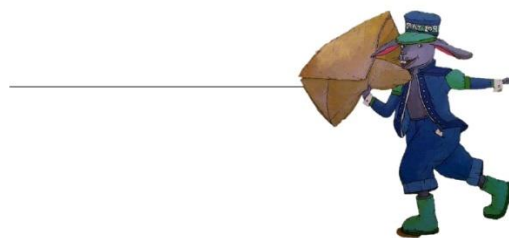
3. Koliko ukupno životinja na ilustraciji čisti potok? + 7 =

UZ POMOĆ ZADANE TABLICE, BROJEVE ZAMIJENI SLOVIMA.

OTKRIJ RIJEČ KOJA ĆE TI OTKRITI GDJE SE NALAZI SLJEDEĆI TRAG!

20	12	13	8	19	15
D	Z	K	O	I	P

RIJEČ JE:

PISMO IZ ZELENGRADA

ZELENGRADSKO VIJECE PIŠE: 'NE BACAJTE SMECE VIŠE.'

U ŠUMI MU MJESTO NIJE, U NJEMU SE BOLEST KRIJE.

ODNIJETI GA VALJA SMJESTA, NA POSEBNA ZA TO MJESTA.

_____ ZDRAVLJE DAJE, BEZ NJE SVAKI

_____!

ZATO CISTA STICI MORA, DO NJEDARA MODRA MORA,

DA U MORU ŽIVOT CVJETA, ONO HRANI LJUDE SVIJETA.

BIRSTRE VODE ZELENŠUME, ŽIVOTA SU JEDRA PUNE.

RAZMISLITE SVI O TOM!

I VAŠ I NAŠ TO JE DOM!

PROČITAJTE PISMO. KORISTEĆI SE MORSEOVOM ABECEDOM,
NADOPUNITE PISMO.

- • - •	• •	• • •	-	• -

• • • -	- - -	- • •	• -

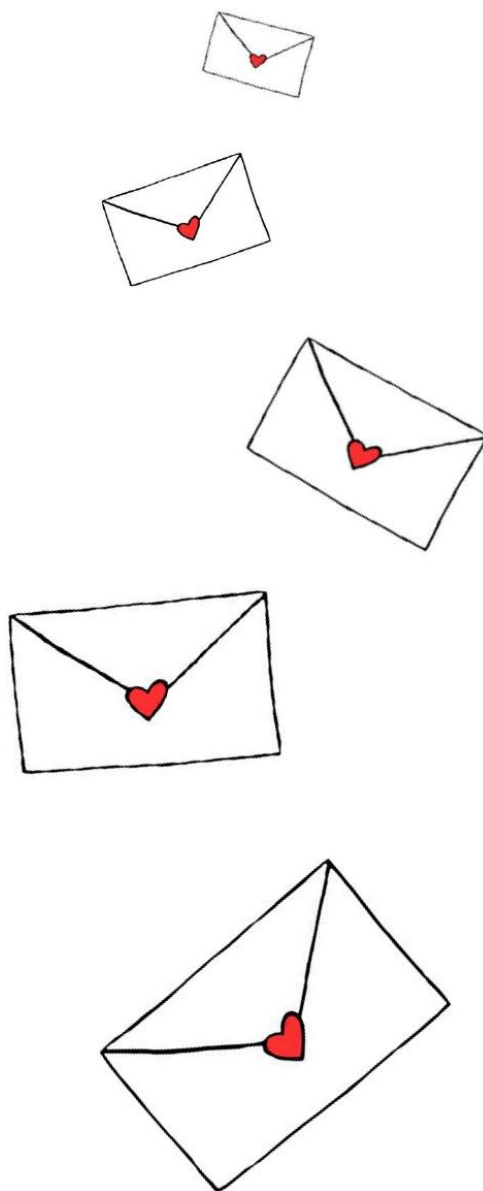
- -	• •	• • • -	- - -	-

• • •	-	• -	• - - -	•

A • -	J • - - -	S • • •
B - • • •	K - • -	T -
C - • - •	L • - • •	U • • -
D - • •	M - -	V • • • -
E •	N - •	W • - -
F • • - •	O - - -	X - • • -
G - - •	P • - - •	Y - • - -
H • • • •	Q - - • -	Z - - • •
I • •	R • - •	

JOŠ JEDNOM PROČITAJTE PISMO I UPIŠITE Č, Ć I Ž GDJE NEDOSTAJU.

KADA STE GOTОВI, POKAŽITE UČITELJICI. AKO JE SVE TOČNO, UČITELJICA Ć VAM DATI KUVERTU U KOJOJ SE NALAZI SLJEDEĆI ZADATAK.

Prilog 10. Šesti trag *sobe za bijeg*: premetaljka vezana uz rasplet

PREMETANJEM SLOVA OTKRIJ PORUKU OVE PRIČE.

ČUVAJMO ANUŠ ODRUPIR I UMŠE JER SU SVIM
BIĆIMA ODM!

PORUKA OVE PRIČE JE:

U UČIONICI PRONAĐI SLIKU PODEBLJANE RIJEČI IZ PORUKE PRIČE.
NA NJOJ SE KRIJE POSLJEDNJA ZAGONETKA KOJA JE KLJUČ IZLASKA
IZ IGRE. SRETNNO U POSLJEDNJEM IZAZOVU!

Prilog 11. Sedmi trag *sobe za bijeg*: zagonetka za prvu skupinu koja je vezana uz završni dio djela te ključna za izlazak iz igre

G	T	D	R	V	S	I	E	O	A	U
2	4	11	5	18	7	20	15	1	3	8

OTKRIJ TAJNE RIJEČI I NADOPUNI REČENICU. REČENICA JE KLJUČ IZLASKA IZ IGRE. SRETNOST U POSLJEDNJEM IZAZOVU!

TAJNE RIJEČI: 20 11 5 8 2 1 2

DVADESET _____ OŽUJKA ODRŽAVA SE DAN VODA.

Prilog 12. Sedmi trag *sobe za bijeg*: zagonetka za drugu skupinu koja je vezana uz završni dio djela te ključna za izlazak iz igre

A	Ž	D	J	V	K	U	O
2	4	11	5	18	7	20	15

OTKRIJ TAJNE RIJEČI I NADOPUNI REČENICU. REČENICA JE KLJUČ IZLASKA IZ IGRE. SRETNNO U POSLJEDNJEM IZAZOVU!

TAJNA RIJEČ: : 15 4 20 5 7 2

22. _____ ODRŽAVA SE DAN VODA.

Prilog 13. Sedmi trag *sobe za bijeg*: zagonetka za treću skupinu koja je vezana uz završni dio djela te ključna za izlazak iz igre

A	T	D	J	V	E	I	S
2	4	11	5	18	7	20	15

OTKRIJ TAJNE RIJEČI I NADOPUNI REČENICU. REČENICA JE KLJUČ IZLASKA IZ IGRE. SRETNOST U POSLJEDNJEM IZAZOVU!

TAJNA RIJEČ: : 11 18 2 11 7 15 7 4

_____ I DRUGOG OŽUJKA ODRŽAVA SE DAN VODA.

Prilog 14. Sedmi trag *sobe za bijeg*: zagonetka za četvrtu skupinu koja je vezana uz završni dio djela te ključna za izlazak iz igre

A	T	D	J	V	N	I	O
2	4	11	5	18	7	20	15

OTKRIJ TAJNE RIJEČI I NADOPUNI REČENICU. REČENICA JE KLJUČ IZLASKA IZ IGRE. SRETNO U POSLJEDNJEM IZAZOVU!

TAJNA RIJEČ: : 11 2 7 18 15 11 2.

22. OŽUJKA ODRŽAVA SE _____.

Prilog 15. Izlazna kartica kao oblik vrednovanja za učenje

Ime: _____

Ocjeni današnji sat lektire od 1 do 5 i napiši zašto.

1 2 3 4 5

_____.

Ispuni tablicu.

			
Razumio/la sam što se tražilo od mene na današnjem satu.			
Aktivno sudjelujem na satu.			
Surađujem s prijateljima u skupini.			

Napiši:

3 stvari koje si saznao/saznala

2 stvari koje si ti bile zanimljive

1 pitanje na koje još želiš dobiti odgovor

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOGA RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da su u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)